บทที่ 4
สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทย

บทนี้ กล่าวถึงสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากการลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองการปกครอง และการทุจริตคอร์รัปชั่นในระดับประเทศ ต่อด้วยสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยจากมุมมองของนักธุรกิจ จากการสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ประกอบการภาคธุรกิจที่มาติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการ และพนักงานของรัฐ ซึ่งทำการสำรวจผู้ประกอบการทั่วประเทศในระหว่างเดือนมีนาคม 2552 รวมทั้งนำผลการสำรวจไปเปรียบเทียบกับการสำรวจที่ผ่านมาโดยเสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ (2544, 2546) เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การทุจริตตามประสบการณ์ของภาคธุรกิจ ตลอดจนสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยจากการประเมินโดยข้อมูลอื่นๆ รายละเอียดทั้งหมด มีดังต่อไปนี้

4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นในระดับประเทศ

การพิจารณาสถานการณ์การทุจริตในประเทศ จะให้ภาพที่สมบูรณ์มากขึ้น ถ้ามีการลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นในระดับประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งกันและกันอยู่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดังนั้นในส่วนนี้จึงจะได้รวบรวมลำดับเหตุการณ์ (Timeline) ของสถานการณ์การทุจริตในระดับประเทศเข้ากับเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองการปกครองเพื่อให้เห็นภาพของสถานการณ์ที่ผ่านมาได้ดีขึ้น โดยเริ่มลำดับเหตุการณ์จากปี 2534 ตามที่ได้มีการริเริ่มจัดทำไว้โดย Global Interity Scorecard: Thailand โดยในที่นี้คณะผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงและลำดับเหตุการณ์เพิ่มเติมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (2552)

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
กุมภาพันธ์ 2534	พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และได้แต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี และตั้งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) โดยสัญญาว่าจะมีการเลือกตั้งในอีก 6 เดือน	มีการคอร์รัปชั่นในรัฐบาลรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
พฤศจิกายน 2534	รัฐบาลทหารแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มอำนาจตัวเอง นำไปสู่การประท้วงของผู้คนจำนวนมากในกรุงเทพฯ ตลอดเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม	
เมษายน 2535	พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีทั้งๆ ที่เคยบอกว่าจะไม่รับตำแหน่ง กลุ่มผู้ประท้วงนับหมื่นเดินขบวนประท้วงขับไล่พลเอกสุจินดา คราประยูร การประท้วงยืดเยื้อจนถึงเดือนพฤษภาคม เกิดการปะทะกันระหว่างพลเรือนและตำรวจ เรียกร้องให้พลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออก การปะทะกันกับทหารในช่วงเวลา 3 วัน มีประชาชนเสียชีวิต 52 คน บาดเจ็บมากกว่า 3,000 คน	
24 พฤษภาคม 2535	พลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน อยู่ในตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรี	
กันยายน 2535	นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี	
2538	นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ	เกิดการทุจริตในการแจกที่ดินทำกินแก่เกษตรกร (สปก.4-01)
2538	นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีประกาศยุบสภา	
2538	นายบรรหาร ศิลปะอาชา ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี	

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
20 กันยายน 2539		มีการแก้ไขสัญญาสัมปทานบริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) กับองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ท.ศ.ท.) จาก 20 ปี เป็น 25 ปี
18 พฤศจิกายน 2539	นายบรรหาร ศิลปะอาชา ลาออกจากตำแหน่ง	นายกรัฐมนตรี ถูกข้อกล่าวหาการคอร์รัปชั่น
2539	พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี จนกระทั่งวิกฤติการเงินของเอเชีย 2540	
2540	นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2	
2541		มีการแก้ไขสัญญาสัมปทานของบริษัท เทเลอินโฟมีเดีย จำกัด กับ ท.ศ.ท. โดยเปลี่ยนรูปแบบของสมุดรายนามโทรศัพท์เป็นรูปแบบของ CD แทน นอกจากนี้ยังได้มีการเจรจรขอลดส่วนแบ่งรายได้ที่จ่ายให้แก่ ท.ศ.ท. ส่งผลให้บริษัทมีกำไรเพิ่มขึ้น แต่ทำให้ ท.ศ.ท. และรัฐเสียผลประโยชน์
มิถุนายน 2541		นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ถูกกล่าวหาเกี่ยวพันทุจริตกรณีโครงการสื่อสัญญาณความเร็วสูงหรือ SDH
กันยายน 2541		นายวิรัช รัตนเศรษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถูกกล่าวหาพัวพันทุจริตจัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืช

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
พฤศจิกายน 2541		นายรักเกียรติ สุขธนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากพบทุจริตจัดซื้อยาและมีการปลดนายแพทย์ ปรากรม วุฒิพงศ์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เพราะมีข้อมูลพัวพันกับขบวนการจัดซื้อยาแพง
พฤศจิกายน 2543	นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีประกาศยุบสภา	
สิงหาคม 2543	พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ แกนนำพรรคประชาธิปัตย์ ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสิทธิ์ทางการเมือง 5 ปี หลังพบหลักฐานปกปิดทรัพย์สิน	
9 กุมภาพันธ์ 2544	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีที่นั่งในสภามากเป็นประวัติการณ์	
พฤษภาคม 2544		มีการลดค่าสัมปทานโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบชำระค่าบริการล่วงหน้าของบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) กับ ท.ศ.ท. โดยลดส่วนแบ่งรายได้ที่ต้องจ่ายให้รัฐจากอัตราแปรผันตามเวลา คือ ค่อยๆ เพิ่มจากร้อยละ 20 จนถึงร้อยละ 30 ตามปีสัมปทานเป็นการจ่ายค่าสัมปทานคงที่ที่ร้อยละ 20 ตลอดปีสัมปทาน
2544		พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาซุกหุ้น เอสซี แอสเสท
มีนาคม 2545		รองนายกรัฐมนตรีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานต่อต้านการคอร์รัปชั่น จากการถูกกล่าวหาใช้อำนาจในทางที่ผิด

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
2545		พบทุจริตฮั้วประมูลโครงการก่อสร้างทางหลวงวงแหวนกาญจนา ภิเษกด้านใต้ ช่วงสุขสวัสดิ์-บางพลีของกรมทางหลวง (วงแหวนด้านใต้) สตง.สั่งล้มประมูลโครงการ
21 มกราคม 2546		มีการแปลงค่าสัมปทานกิจการโทรคมนาคมเป็นภาษีสรรพสามิต คณะรัฐมนตรีของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้มีมติผ่านพระราชกำหนดภาษีสรรพสามิตของกิจการโทรคมนาคม โดยกำหนดในอัตราเพดานสูงสุดร้อยละ 50
28 มกราคม 2546		คณะรัฐมนตรีของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้มีมติอนุมัติอัตราการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของกิจการโทรคมนาคมในกิจการโทรศัพท์พื้นฐานจากการให้บริการโทรศัพท์ในประเทศร้อยละ 2 และกิจการโทรศัพท์มือถือร้อยละ 10
พฤศจิกายน 2546		คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งมีพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการมีมติให้บริษัท ชินแซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) ได้รับการส่งเสริมการลงทุน
2546		มีการแก้ไขสัญญาสัมปทาน บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) โดยได้ลดค่าสัมปทานในการประกอบกิจการของ บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) จากปีละ 1,000 ล้านบาทเป็นปีละ 230 ล้านบาท และแก้ไขสัดส่วนของรายการออกอากาศจากเดิมรายการสาระประโยชน์ร้อยละ 70 และรายการบันเทิงร้อยละ 30 เป็นรายการสาระประโยชน์ร้อยละ 50 และรายการบันเทิงร้อยละ 50

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
2546-2547		ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐพัวพันการทุจริตในโครงการรับจำนำลำไยอบแห้ง
2547		คณะรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีมติตามโครงการเงินกู้เพื่อซื้อเครื่องจักรและพัฒนาประเทศพม่า ให้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทยปล่อยเงินกู้ประมาณ 4,000 ล้านบาท ในระยะเวลา 12 ปี ในอัตราดอกเบี้ยต่ำพิเศษร้อยละ 3 ต่อปี แก่รัฐบาลพม่า ซึ่งต่อมากระทรวงไปรษณีย์และโทรคมนาคมของพม่าได้นำไปจัดซื้อจัดจ้างระบบอุปกรณ์ดาวเทียมความเร็วสูงเพื่อใช้กับบริการไอพีสตาร์ของ บริษัท ชินแซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) ในการบริการโทรศัพท์และบริการอินเตอร์เน็ตความเร็วสูง
มีนาคม 2548	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีอีกวาระหลังพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีที่นั่งในสภาถึง 75%	
2548		พบการทุจริตจัดซื้อคอมพิวเตอร์ในกระทรวงสาธารณสุข
2548		นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมน่าสงสัยในการล็อกสเป็กจัดซื้อและติดตั้งระบบตรวจวัตถุระเบิดในสัมภาระ CTX 9000 สำหรับสนามบินสุวรรณภูมิ
2548-2549		มีกรณีล็อกสเปกบริษัทตรวจสอบคุณภาพข้าวโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
มกราคม 2549		ออกพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 โดยเนื้อหาสาระสำคัญของ พ.ร.บ. คือการลดสัดส่วนการถือหุ้นของบุคคลผู้ที่มีสัญชาติไทยในกิจการโทรคมนาคมแบบที่ 2 และแบบที่ 3 ทำให้คนต่างด้าวสามารถถือหุ้นในกิจการในกิจการโทรคมนาคมจากเดิมร้อยละ 25 เป็นร้อยละ 49
23 มกราคม 2549		ครอบครัวของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และตระกูลดามาพงศ์ขายหุ้นกลุ่มบริษัทชินคอร์ปผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้แก่กลุ่มเทมาเส็กโฮลดิ้งส์ ของสิงค์โปร์ ต่อมาเกิดคดีความเลี่ยงภาษีขายหุ้น
24 กุมภาพันธ์ 2549	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีประกาศยุบสภา	
2 เมษายน 2549	การเลือกตั้งทั่วไป พรรคประชาธิปัตย์ พรรคมหาชน และพรรคชาติไทย ไม่ได้ร่วมลงแข่งขัน ผลการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทย ได้รับคะแนนเสียงข้างมาก	
เมษายน 2549	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง	
8 พฤษภาคม 2549	ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาให้การเลือกตั้ง 2 เมษายน 2549 เป็นโมฆะ โดยเหตุผลว่ามีการทุจริตเลือกตั้ง	
19 กันยายน 2549	ปฏิวัติรัฐประหาร โดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) แต่งตั้งพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี	
กันยายน 2549		คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.)

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
เมษายน 2550		คตส.แจ้งข้อกล่าวหา "พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายเนวิน ชิดชอบ และนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์" รวมทั้งอดีตคณะรัฐมนตรี ข้าราชการ และภาคเอกชน ร่วมทุจริตโครงการจัดซื้อพันธุ์กล้ายางพารา
16 พฤษภาคม 2550	ศาลตัดสินยุบพรรคไทยรักไทย 111 กรรมการบริหารพรรคถูกเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง	
10 กรกฎาคม 2550		ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำสั่งรับฟ้องกรณีอัยการสูงสุด ยื่นฟ้อง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีและคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ภริยา กรณีซื้อที่ดินย่านถนนรัชดาภิเษก
ธันวาคม 2550	พรรคพลังประชาชน ซึ่งตั้งขึ้นแทนพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง นายสมัคร สุนทรเวช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี	
2551		พบกรณีทุจริตโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2551
มกราคม 2551		พบความผิดอดีตผู้ว่าททท. นางจุฑามาศ ศิริวรรณ รับสินบนจัดเทศกาลภาพยนต์นานาชาติกรุงเทพ ตั้งแต่ปี 2545-2550
มกราคม 2551		คตส.ชี้มูลความผิด นายเนวิน ชิดชอบ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทุจริตจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ของบริษัทห้องปฏิบัติการกลางตรวจสอบผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหาร จำกัด (เซ็นทรัลแล็บ)
มีนาคม 2551	นายไชยา สะสมทรัพย์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในความผิดฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งทรัพย์สินของสมาชิกคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ	

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
มีนาคม 2551		กระทรวงมหาดไทยสอบองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุจริตฮั้วประมูลโครงการจัดซื้อหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอน
มิถุนายน 2551		คสต.เห็นชอบผลการไต่สวนคดีทุจริตเงินกู้ธนาคารกรุงไทย ให้ดำเนินคดีผู้ที่เกี่ยวข้องและดำเนินคดีกับนางกาญจนาภา หงษ์เหินและพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
25 มิถุนายน 2551		ทีมทนายความพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรถูกพิพากษาจำคุก คดีนำเงินสด 2 ล้านบาทใส่กล่องขนมมอบให้เจ้าหน้าที่แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา
27 มิถุนายน 2551		คตส. ฟ้องรัฐบาลทักษิณ 2 คดี ปล่อยเงินกู้ให้กับกิจการโทรคมนาคมของรัฐบาลพม่าของธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (เอ็กซิมแบงก์) เอื้อประโยชน์ให้กับ บริษัท ชิน แซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) และคดีจัดซื้อกล้ายางพาราพร้อมผู้ถูกกล่าวหาได้แก่อดีตรัฐมนตรี เช่น นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายอดิศัย โพธารามิก นายเนวิน ชิดชอบ
8 กรกฎาคม 2551	นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชน อดีตประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากตำแหน่งส.ส. และถูกเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง ฐานซื้อเสียงในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งปี 2550	
กรกฎาคม 2551		พบทุจริตกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างอุโมงค์ระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมของกรุงเทพมหานคร
กรกฎาคม 2551		ป.ป.ช.สอบคดีอดีตปลัดกรุงเทพมหานคร คุณหญิงณฐนนท ทวีสิน ร่ำรวยผิดปกติ

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
18 สิงหาคม 2551		นายวัฒนา อัศวเหม อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยถูกตัดสินจำคุก 10 ปี ในคดีทุจริตโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียตำบลคลองด่าน
19 สิงหาคม 2551		ป.ป.ช.มีมติว่านายพิจิตร รัตตกุลและพวกร่วมกันทุจริตการจัดซื้อที่ดินเขตบางซื่อเพื่อใช้เป็นที่จอดรถขยะของกรุงเทพมหานคร
9 กันยายน 2551		ศาลมีคำวินิจฉัยให้นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากการจัดรายการทำอาหารทางโทรทัศน์เป็นการกระทำที่ขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ขององค์กรหรือส่วนรวม
17 กันยายน 2551	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้รับการเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่	
ตุลาคม 2551		ป.ป.ช.ชี้มูลนายยงยุทธ ติยะไพรัชแสดงบัญชีทรัพย์สินเป็นเท็จสมัยเป็นรัฐมนตรีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ตุลาคม 2551		ศาลมีคำสั่งรับฟ้องกรณียื่นฟ้อง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กรณีทุจริตออกกฎหมายแก้ไขค่าสัมปทานโทรศัพท์มือถือ-ดาวเทียมเป็นภาษีสรรพสามิต เอื้อธุรกิจครอบครัว
11 พฤศจิกายน 2551		ปปช.ชี้มูลความผิด คดีทุจริตจัดซื้อรถดับเพลิง เรือดับเพลิงของกรุงเทพมหานคร
12 พฤศจิกายน 2551	นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ประกาศลาออกจากตำแหน่งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร	
2 ธันวาคม 2551	คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมัชฌิมาธิปไตย รวมทั้งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรค 5 ปี โดยเหตุผลทุจริตการเลือกตั้ง	

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทย (ต่อ)

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ทางการเมือง การปกครอง	เหตุการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น
ธันวาคม 2551	พรรคเพื่อไทย เปิดตัวในนามกลุ่มพรรคพลังประชาชนเดิม	
ธันวาคม 2551	ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ลงคะแนนเลือกนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี	
กุมภาพันธ์ 2552		พบกรณีทุจริตจัดซื้อรถพยาบาลฉุกเฉินในกระทรวงสาธารณสุข
2552		พบทุจริตกระทรวงพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรณีปลากระป๋องเน่าในถุงยังชีพ
2552		พบทุจริตนมโรงเรียน ไม่ได้มาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ หรือ ป.ป.ท. เสนอให้เอาผิดคณะรัฐมนตรี ปี 2545 ที่กำหนดนโยบายเอื้อให้เกิดการฮั้วประมูล

ที่มา: Global Interity Scorecard: Thailand และจากการรวบรวมของคณะผู้วิจัย

4.2 สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยจากมุมมองของนักธุรกิจ

การสำรวจผู้ประกอบการทั่วประเทศกระทำในระหว่างเดือนมีนาคม 2552 โดยใช้เงื่อนไขกรอบตัวอย่างดังที่กล่าวแล้วใน 1.6.2

4.2.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับจำนวนตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจจริง คือ 335 ตัวอย่าง แบ่งเป็น 151 ตัวอย่าง จากกรุงเทพฯและปริมณฑล และ 184 ตัวอย่าง จากภูมิภาคอื่นๆ โดย 111 ตัวอย่างเป็นนักธุรกิจไทย และ 224 ตัวอย่างเป็นนักธุรกิจต่างชาติ

กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตาม**ภาคของธุรกิจ**ดังนี้

ภาคของธุรกิจ	จำนวนกิจการ	% ของตัวอย่าง
การผลิต (รวมเกษตรและเหมืองแร่)	112	36.4
การบริการ	110	32.8
การค้า (รวมค้าส่งและค้าปลีก)	103	30.8
รวม	**335**	**100.0**

กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตาม**ขนาดของธุรกิจ**ดังนี้

ขนาดของธุรกิจ	จำนวนกิจการ	% ของตัวอย่าง
เล็ก	119	35.6
กลาง	115	34.3
ใหญ่	101	30.1
รวม	**335**	**100.0**

กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตาม**ความเป็นเจ้าของ**ดังนี้

ความเป็นเจ้าของ	จำนวนกิจการ	% ของตัวอย่าง
คนไทยเป็นเจ้าของ	111	33.0
ต่างชาติเป็นเจ้าของ	224	67.0
รวม	**335**	**100.0**

4.2.2 สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทยจากทัศนะและประสบการณ์ของนักธุรกิจ

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของนักธุรกิจเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นในวงราชการของประเทศไทยในปัจจุบันเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว นักธุรกิจส่วนใหญ่ร้อยละ 53 ระบุว่าการทุจริตคอร์รัปชั่นในวงราชการของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับเท่าเดิมเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา (แผนภาพที่ 4.1) และเมื่อถามถึงการคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคต 5 ปีข้างหน้าเทียบกับปัจจุบัน นักธุรกิจส่วนใหญ่คาดว่าสถานการณ์น่าจะเท่าเดิมมีสัดส่วนที่ลดลงจากร้อยละ 53 มาเป็นร้อยละ 40 แต่มีนักธุรกิจจำนวนมากขึ้นจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 26 ที่ตอบว่าไม่แน่ใจว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร ซึ่งการไม่แน่ใจในสถานการณ์ของนักธุรกิจจะเป็นตัวที่บ่งชี้ว่าสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจะดีขึ้นหรือแย่ลงในอนาคต โดยที่นักธุรกิจที่คาดว่าน่าจะมีการทุจริตมากขึ้นมีจำนวนน้อยลงจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 17 (แผนภาพที่ 4.1)

แผนภาพที่ 4.1 การประเมินสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในวงราชการของไทยโดยนักธุรกิจ (%ผู้ตอบ)

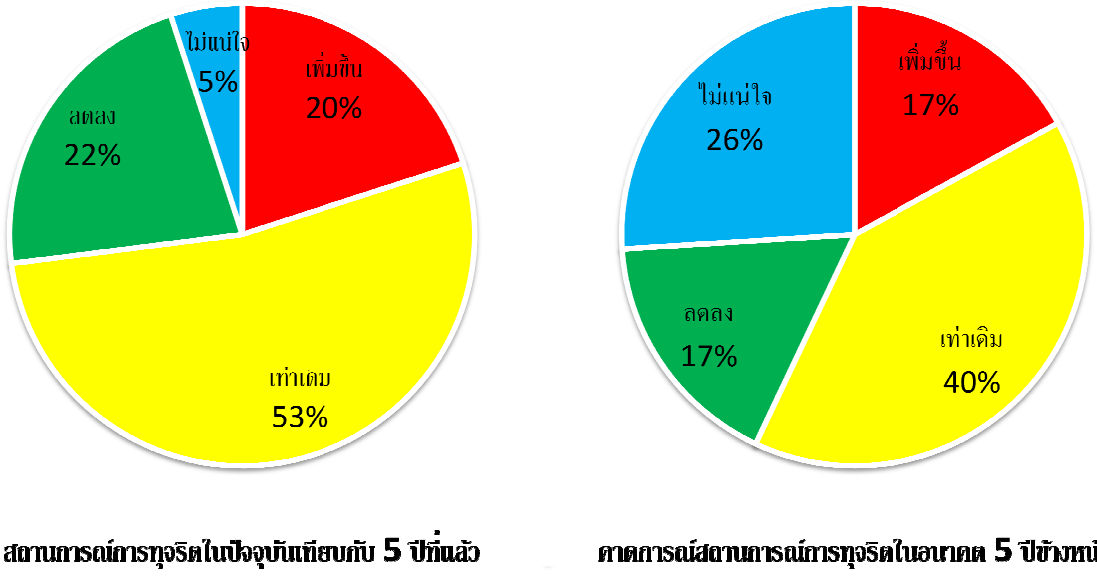

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

นอกจากการสอบถามนักธุรกิจโดยตรงเกี่ยวกับทัศนะต่อสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศแล้ว สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นอาจประเมินได้จากประสบการณ์การจ่ายสินบนของผู้ประกอบการต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดต่อราชการในเรื่องต่างๆ โดยอาจพิจารณาได้จากสัดส่วนจำนวนครั้งที่นักธุรกิจมีการจ่ายเงินเพิ่มหรือเงินพิเศษจากจำนวนครั้งที่ติดต่อทั้งหมด และจากจำนวนเงินที่จ่ายในแต่ละครั้ง

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนครั้งที่ติดต่อ และจำนวนครั้งที่มีการจ่ายเงินพิเศษในช่วงปี 2544 ปี 2546 และปี 2552 ซึ่งจะพบว่าในปีปัจจุบัน (2552) หน่วยงานภาครัฐที่ผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างติดต่อถี่มากที่สุดคือ กรมศุลกากร กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี (กรมเจ้าท่า) นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกิจการ ตำรวจทางหลวง/จราจร และกรมสรรพากร โดยหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่างจ่ายเงินพิเศษคิดเป็นร้อยละของจำนวนครั้งที่ติดต่อสูง 5 ลำดับแรกได้แก่ กรมที่ดิน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ตำรวจทางหลวง/จราจร และนักการเมืองที่มีอิทธิพล (ตารางที่ 4.2 และแผนภาพที่ 4.3) เมื่อเปรียบเทียบกับผลสำรวจในปี 2546 จะพบว่าโดยส่วนใหญ่สัดส่วนจำนวนครั้งที่นักธุรกิจต้องจ่ายเงินพิเศษในปีปัจจุบันจะสูงกว่าในปี 2546 (ยกเว้น กรมเจ้าท่า) เมื่อเทียบกับปี 2544 พบว่าสัดส่วนจำนวนครั้งที่จ่ายเงินพิเศษในปีปัจจุบันสูงกว่าปี 2544 ในบางหน่วยงาน (ได้แก่ กรมศุลกากร กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เป็นต้น) และต่ำกว่าในบางหน่วยงาน (ได้แก่ กรมสรรพากร และการไฟฟ้า) อย่างไรก็ตามถึงแม้ในที่นี้จะมีการแสดงข้อมูลจากการศึกษาที่ผ่านมาไว้ก็ตาม ในการพิจารณาเปรียบเทียบจะต้องใช้ความระมัดระวังเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละปีของการศึกษาแตกต่างกันและระยะเวลาที่สำรวจแตกต่างกันย่อมทำให้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ สังคม เศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการเผชิญอยู่มีความแตกต่างกันไปด้วย

ตารางที่ 4.3 และตารางที่ 4.4 วิเคราะห์ในแง่จำนวนเงินพิเศษที่นักธุรกิจจ่ายให้แก่หน่วยงานต่างๆ โดยตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนเงินพิเศษเฉลี่ยรายปีต่อหน่วยธุรกิจ เมื่อพิจารณาเฉพาะหน่วยธุรกิจที่มีประสบการณ์การจ่ายเงินพิเศษ ซึ่งพบว่า หน่วยธุรกิจจ่ายเงินพิเศษเฉลี่ยต่อปีจำนวนสูงสุดให้แก่นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกิจการ กรมศุลกากร กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี (กรมเจ้าท่า) กรมสรรพากร และกรมสรรพสามิต ตามลำดับ ส่วนตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนเงินพิเศษที่นักธุรกิจจ่ายเฉลี่ยต่อครั้ง (เฉพาะหน่วยธุรกิจที่มีประสบการณ์การจ่ายเงินพิเศษ) จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างจ่ายเงินพิเศษเฉลี่ยต่อครั้งเป็นจำนวนที่สูงให้แก่ กรมสรรพากร นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกิจการ กรมสรรพสามิต กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (กรมทะเบียนการค้า) และกรมศุลกากร ตามลำดับ

จำนวนเงินพิเศษที่นักธุรกิจจ่ายนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการดำเนินธุรกิจ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับปี 2544 และ 2546 จะพบว่าส่วนใหญ่แล้วนักธุรกิจจ่ายเงินเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นให้แก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งในแง่จำนวนเงินที่จ่ายเฉลี่ยต่อปีและจำนวนเงินที่จ่ายเฉลี่ยต่อครั้ง อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่นักธุรกิจจ่ายเงินพิเศษต่อครั้งในปีปัจจุบันเป็นจำนวนเงินน้อยกว่าในปี 2546 คือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมสรรพสามิต และกรมสรรพากร

ตารางที่ 4.2 การติดต่อ และการจ่ายเงินพิเศษ จำแนกตามหน่วยงาน ปี 2544 ปี 2546 และปี 2552

หน่วยงาน	จำนวนครั้งที่ติดต่อเฉลี่ยต่อปี			การจ่ายเงินพิเศษ					
				จำนวนครั้งที่มีการจ่ายเงินพิเศษ			คิดเป็น %		
	2544	2546	2552	2544	2546	2552	2544	2546	2552
ศุลกากร	14.90	27.72	28.22	2.87	3.48	6.65	19.30	12.55	23.58
กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (กรมทะเบียนการค้า)	3.54	2.91	2.14	0.44	0.12	0.41	12.40	4.12	19.17
กรมสรรพสามิต	-	4.11	5.57	-	0.41	0.76	-	9.98	13.67
กรมสรรพากร	5.65	6.42	7.57	1.12	0.55	0.70	12.90	8.57	9.29
กรมการปกครอง	-	-	3.05	-	-	0.68	-	-	22.39
กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	-	-	2.86	-	-	0.59	-	-	20.59
กรมควบคุมมลพิษ	-	3.37	2.41	-	0.69	0.77	-	20.47	31.97
กรมโรงงานอุตสาหกรรม	-	3.11	2.38	-	0.83	0.92	-	26.69	38.79
สาธารณสุข	-	-	6.88	-	-	0.76	-	-	11.05
กรมที่ดิน	-	2.68	1.16	-	1.67	0.83	-	62.31	72.22
กรมป่าไม้	-	7.00	5.50	-	1.73	1.50	-	24.71	27.27
กรมการขนส่งทางบก	-	3.09	4.59	-	0.30	0.94	-	9.71	20.51
กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี (กรมเจ้าท่า)	-	20.13	14.00	-	13.13	7.13	-	65.23	50.89
กรมทางหลวง	-	4.56	6.25	-	1.62	2.50	-	35.53	40.00
การไฟฟ้า	5.49	7.82	6.01	1.01	0.56	0.94	18.30	7.16	15.61
การประปา	-	7.17	7.35	-	0.39	1.03	-	5.44	13.06
ตำรวจท้องที่	6.45	9.39	6.97	0.25	5.57	1.55	38.70	59.32	22.17
ตำรวจทางหลวง/จราจร			7.85			4.64			59.08
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	-	-	2.15	-	-	1.30	-	-	60.52
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	-	-	2.77	-	-	1.90	-	-	68.52
นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกิจการท่าน	0.45	6.36	10.42	0.20	2.79	4.66	44.40	43.87	44.76

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552 (-) หมายถึง ไม่มีข้อมูลในปีนั้นๆ

แผนภาพที่ 4.2 การจ่ายเงินพิเศษโดยผู้ประกอบการในการติดต่อหน่วยราชการ จำแนกตามหน่วยงาน ปี 2544 ปี 2546 และปี 2552

(**หน่วย**: ร้อยละของจำนวนครั้งทั้งหมดที่จ่าย)

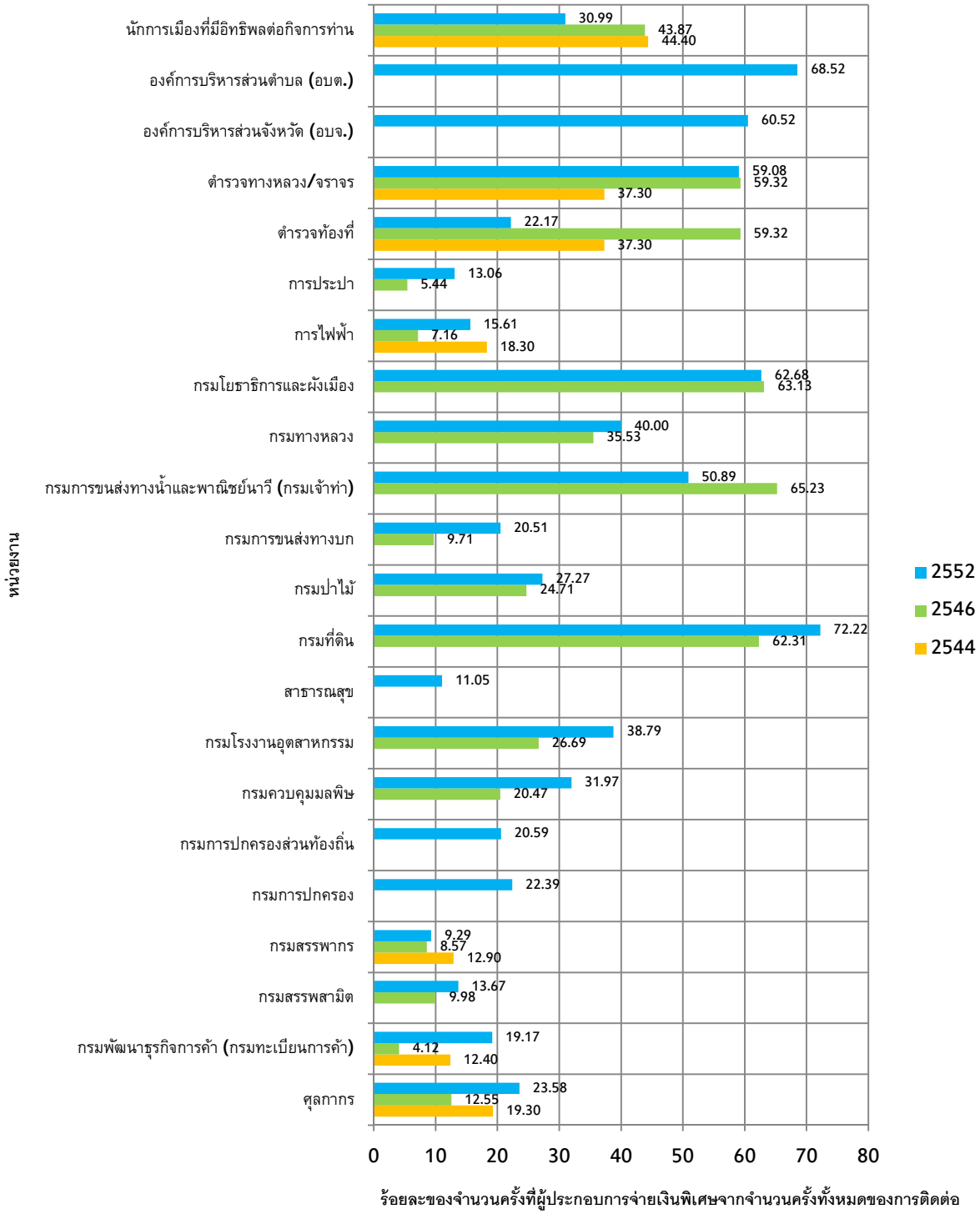

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

ตารางที่ 4.3 จำนวนเงินพิเศษที่ผู้ประกอบการจ่ายต่อปีของหน่วยธุรกิจที่มีประสบการณ์ จำแนกตามหน่วยงาน ปี 2544 ปี 2546 และปี 2552

หน่วยงาน	จำนวนเงินพิเศษ (เงินเพิ่ม หรือเงินใต้โต๊ะ) (บาท/ปี)								
	โดยเฉลี่ย			จำนวนต่ำสุด			จำนวนสูงสุด		
	2544	2546	2552	2544	2546	2552	2544	2546	2552
ศุลกากร	525,428	33,583	111,948	1,000	500	1,000	9,000,000	200,000	3,600,000
กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	13,200	6,136	9,548	1,000	500	500	100,000	30,000	100,000
กรมสรรพสามิต	-	19,400	21,300	-	2,000	2,000	-	30,000	100,000
กรมสรรพากร	93,569	54,991	62,793	7,000	500	500	700,000	1,000,000	1,000,000
กรมการปกครอง	-	-	7,100	-	-	800	-	-	20,000
กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	-	-	5,731	-	-	1,000	-	-	30,000
กรมควบคุมมลพิษ	-	8,200	8,829	-	1,000	1,000	-	40,000	50,000
กรมโรงงานอุตสาหกรรม	-	6,833	12,761	-	1,000	1,000	-	30,000	50,000
สาธารณสุข	-	-	7,382	-	-	1,000	-	-	10,000
กรมที่ดิน	-	7,606	8,933	-	200	1,000	-	60,000	60,000
กรมป่าไม้	-	2,750	9,750	-	1,000	4,000	-	6,000	20,000
กรมการขนส่งทางบก	-	3,250	5,500	-	1,000	1,000	-	10,000	20,000
กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี	-	50,500	67,667	-	1,000	3,000	-	100,000	100,000
กรมทางหลวง	-	2,494	6,583	-	100	3,000	-	20,000	20,000
การไฟฟ้า	83,412	3,254	11,657	200	100	600	1,200,000	50,000	50,000
การประปา	-	4,186	9,245	-	100	400	-	50,000	50,000
ตำรวจท้องที่	13,569	7,411	17,581	100	100	500	120,000	500,000	100,000
ตำรวจทางหลวง/จราจร			16,996			500			150,000
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	-	-	4,556	-	-	500	-	-	500,000
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	-	-	6,793	-	-	500	-	-	12,000
นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกิจการ	301,120	143,389	314,050	300	500	500	1,000,000	500,000	3,000,000

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552 (-) หมายถึง ไม่มีข้อมูลในปีนั้นๆ

หมายเหตุ: ในส่วนของการจ่ายเงินพิเศษตามหน่วยงานนี้ คณะผู้วิจัยได้รายงานข้อมูลที่ผู้ตอบอันเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลไว้ทั้งในส่วนของจำนวนเงินและความถี่ คณะผู้วิจัยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ใดเป็นผู้รับและได้รับจริงหรือไม่ในหน่วยงานต่างๆ เหล่านั้น

ตารางที่ 4.4 จำนวนเงินพิเศษที่ผู้ประกอบการจ่ายต่อครั้งของหน่วยธุรกิจที่มีประสบการณ์ จำแนกตามหน่วยงาน ปี 2544 ปี 2546 และปี 2552

หน่วยงาน	จำนวนเงินพิเศษ (เงินเพิ่ม หรือเงินใต้โต๊ะ) ต่อครั้ง (บาท)		
	2544	2546	2552
ศุลกากร	48,205	9,650	16,834
กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (กรมทะเบียนการค้า)	6,286	51,136	23,246
กรมสรรพสามิต	-	47,317	27,956
กรมสรรพากร	31,190	99,983	89,359
กรมการปกครอง	-	-	10,410
กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	-	-	9,742
กรมควบคุมมลพิษ	-	11,884	11,458
กรมโรงงานอุตสาหกรรม	-	8,233	13,895
สาธารณสุข	-	-	9,718
กรมที่ดิน	-	4,554	10,651
กรมป่าไม้	-	1,590	6,500
กรมการขนส่งทางบก	-	10,833	5,844
กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี (กรมเจ้าท่า)	-	3,846	9,490
กรมทางหลวง	-	1,539	2,633
การไฟฟ้า	30,894	5,811	12,426
การประปา	-	10,733	9,006
ตำรวจท้องที่	1,834	1,331	11,376
ตำรวจทางหลวง/จราจร			3,665
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	-	-	3,505
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	-	-	3,575
นักการเมืองที่มีอิทธิพลต่อกิจการท่าน	61,453	51,394	67,371

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552 (-) หมายถึง ไม่มีข้อมูลในปีนั้นๆ

เมื่อให้หน่วยธุรกิจประเมินจำนวนเงินพิเศษที่จ่ายให้แก่หน่วยงานของรัฐตามลักษณะของการขอรับบริการในเรื่องต่างๆ เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ตอบว่าจำนวนเงินที่จ่ายเพิ่มค่อนข้างคงเดิมเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว (ตารางที่ 4.5) เมื่อพิจารณาในแง่ของพัฒนาการที่ดีขึ้น จะสามารถพิจารณาจากร้อยละของผู้ประกอบการที่ตอบว่า “จ่ายเงินเพิ่มน้อยลง” จะมีมากกว่าร้อยละของผู้ที่ตอบว่า

จ่ายเงินเพิ่มมากขึ้นในทุกกรณีของลักษณะการติดต่อโดยเฉพาะจะเห็นว่ามีผู้ประกอบการถึงประมาณร้อยละ 33 ที่ตอบว่าจ่ายเงินเพิ่มน้อยลงในการติดต่อกับสาธารณสุขและกรมที่ดิน

ตารางที่ 4.5 การประเมินการจ่าย “เงินเพิ่ม” แก่เจ้าหน้าที่รัฐ จำแนกตามลักษณะของการขอรับบริการ ปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว

ลักษณะของการขอรับบริการ	จำนวนเงินพิเศษที่จ่ายเพิ่มแก่เจ้าหน้าที่รัฐในปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว (ร้อยละของผู้ตอบ)				
	มากขึ้น	คงเดิม	น้อยลง	ไม่ทราบ	ไม่เคย
เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตและใบทะเบียน	14.33	52.54	20.00	9.85	3.28
ติดต่อกับกรมสรรพากร	10.15	40.00	28.36	16.12	5.37
เพื่อให้ได้มาซึ่งการผูกขาดธุรกิจ หรือการผูกขาดประมูลโครงการ	14.11	28.23	27.03	20.42	10.21
เพื่อให้ได้รับสัญญาจ้างจากรัฐเพิ่มขึ้น	12.24	32.24	24.48	20.90	10.15
เพื่อการศุลกากร/การนำเข้า	11.38	38.92	25.45	15.27	8.98
เพื่อการดำเนินการทางศาล	7.16	32.54	28.36	19.70	12.24
ตำรวจจราจรหรือตำรวจอื่นๆ	10.75	39.40	30.15	14.33	5.37
ติดต่อกับสาธารณสุข	9.25	34.93	33.43	14.03	8.36
ติดต่อกับกรมที่ดิน	6.27	33.43	32.54	19.40	8.36

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าเงินสินบนหรือเงินที่ธุรกิจจ่ายอย่างไม่เป็นทางการให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐนี้เป็นการเพิ่มต้นทุนในการประกอบการธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนใหญ่ประมาณ 29.1% ของกลุ่มตัวอย่าง ตอบว่าจ่ายเงินอย่างไม่เป็นทางการให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นเงิน 1-1.99% ของรายรับทั้งหมดต่อปี ขณะที่หน่วยธุรกิจ 19.1% จ่ายน้อยกว่า 1% ของรายรับทั้งหมดต่อปี (ตารางที่ 4.6) ซึ่งจะเห็นว่าเมื่อเทียบกับปี 2546 นักธุรกิจส่วนใหญ่ยังจ่ายเงินพิเศษเป็นร้อยละเท่าเดิมจากรายรับทั้งหมด

ตารางที่ 4.6 เงินพิเศษที่หน่วยธุรกิจจ่ายจากรายรับ

เงินพิเศษคิดเป็น % ของรายรับ	**ปี (ร้อยละของผู้ตอบ)**		
	2544	2546	2552
0 %	6.2	2.3	1.2
น้อยกว่า 1 %	17.1	24.9	19.1
1 – 1.99 %	11.8	34.2	29.1
2 – 9.99 %	16.6	17.7	9.9
10 – 12 %	8.8	3.6	9.0
13 – 25 %	3.6	0.8	9.0
มากกว่า 25 %	1.4	0.4	2.7
ไม่ทราบ	34.6	16.2	20.0

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

เมื่อถาม**หน่วยธุรกิจว่ายินดีจ่ายภาษีเพิ่มมากขึ้นเท่าใดเพื่อให้การคอร์รัปชั่นถูกกำจัดออกไป** หน่วยธุรกิจยินดีเสียภาษีเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 5.1% ของรายรับของพวกเขา จากผลการสำรวจพบว่าระหว่างปัญหาสำคัญ 3 ปัญหา ได้แก่ การคอร์รัปชั่น อาชญากรรม และกฎระเบียบจุกจิกต่างๆ หน่วยธุรกิจเห็นว่าการคอร์รัปชั่น เป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุด ตามมาด้วยปัญหากฎระเบียบจุกจิกต่างๆ และอาชญากรรมตามลำดับ จะเห็นได้จากภาษีที่หน่วยธุรกิจเต็มใจจ่ายเพื่อกำจัดการคอร์รัปชั่น ขนาดใหญ่คิดเป็น 5.8% ของรายรับโดยเฉลี่ย ขนาดกลางคิดเป็น 4.4% ของรายรับโดยเฉลี่ย และขนาดเล็กคิดเป็น 4.8% ของรายรับโดยเฉลี่ย (ตารางที่ 4.7) ซึ่งในปีปัจจุบันสูงสุดสำหรับทุกขนาดของหน่วยธุรกิจ

ตารางที่ 4.7 ภาษีที่หน่วยธุรกิจเต็มใจจ่ายเพื่อกำจัดปัญหาต่างๆ จำแนกตามขนาดของธุรกิจ

ปัญหา	**ภาษีที่เต็มใจจ่ายคิดเป็น % ของรายรับเพื่อกำจัดปัญหา**											
	2544				2546				2552			
	ขนาดเล็ก	**ขนาดกลาง**	**ขนาดใหญ่**	**โดยเฉลี่ย**	**ขนาดเล็ก**	**ขนาดกลาง**	**ขนาดใหญ่**	**โดยเฉลี่ย**	**ขนาดเล็ก**	**ขนาดกลาง**	**ขนาดใหญ่**	**โดยเฉลี่ย**
คอร์รัปชั่น	13.5	14.3	9.5	12.5	3.1	2.8	5.5	3.5	4.8	4.4	5.8	5.1
อาชญากรรม	9.6	10.8	9.9	10.0	3.4	2.9	4.4	3.4	2.6	4.1	5.3	3.8
กฎระเบียบจุกจิกต่างๆ	10.9	12.3	10.9	11.3	3.5	3.4	5.2	3.8	2.8	4.0	5.3	4.0

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

จากประสบการณ์ในการทำธุรกิจในช่วงระหว่างปี 2541-2552 นักธุรกิจกลุ่มตัวอย่างระบุว่า **หน่วยงานหรือรัฐวิสาหกิจ 5 หน่วยงานแรกที่คอร์รัปชั่นมากที่สุด** ได้แก่ ตำรวจทางหลวง/จราจร และตำรวจอื่นๆ นักการเมือง กรมศุลกากร องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และกรมที่ดิน ตามลำดับ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ลำดับหน่วยงานหรือรัฐวิสาหกิจ ที่มีการคอร์รัปชั่นมากที่สุดจากประสบการณ์ในการทำธุรกิจของผู้ประกอบการ

ลำดับที่	หน่วยงาน	ร้อยละของผู้ตอบ
1	ตำรวจทางหลวง/จราจร และตำรวจอื่นๆ	40.3
2	นักการเมือง	17.4
3	กรมศุลกากร	12.2
4	องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	7.8
5	กรมที่ดิน	4.8
6	กรมสรรพากร	4.6
7	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	3.4
8	สาธารณสุข	3.2
9	กรมทางหลวง	2.6
10	กรมโยธาธิการและผังเมือง	2.0
รวม		**100.0**

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

เมื่อให้เรียงลำดับรัฐบาลที่คอร์รัปชั่นมากที่สุด นักธุรกิจร้อยละ 23.5 ระบุว่ารัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร คอร์รัปชั่นมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 19.8 ระบุว่ารัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย คอร์รัปชั่นมากที่สุด ร้อยละ 17.7 และ 17.1 ระบุว่ารัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ คอร์รัปชั่นมากที่สุด ตามลำดับ รัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ มีผู้ตอบว่าคอร์รัปชั่นมากที่สุด เพียงร้อยละ 9.5 (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 รัฐบาลที่คอร์รัปชั่นมากที่สุดตามทัศนะและประสบการณ์ของผู้ประกอบการ

รัฐบาลชุด	**ร้อยละของผู้ตอบ**	**อันดับ**
รัฐบาลพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร	23.5	*1*
รัฐบาลนายชวน หลีกภัย	19.8	*2*
รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช	17.7	*3*
รัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์	17.1	*4*
รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	12.3	*5*
รัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์	9.5	*6*
รวม	**100.0**	

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

4.2.3 การทุจริตคอร์รัปชั่นในกรณีดำเนินธุรกิจร่วมกับรัฐบาล

หน่วยธุรกิจบางประเภทที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับรัฐบาล หน่วยธุรกิจเหล่านี้ย่อมมีโอกาสที่จะติดต่อและเกี่ยวข้องกับภาคราชการโดยตรงมากกว่าธุรกิจประเภทอื่น เช่น การจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐบาล ในกรณีเหล่านี้โอกาสที่จะเกิดการทุจริตจะเป็นไปได้สูงถ้าการทำสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐบาลเป็นไปอย่างไม่โปร่งใสหรือไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อสอบถามนักธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับรัฐบาล จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 38% เห็นด้วย “เห็นด้วยมากและเห็นด้วยมากที่สุด” ว่ากระบวนการทำสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดจ้างของรัฐบาลเป็นไปอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ หน่วยธุรกิจส่วนใหญ่ 34% เห็นด้วย “มาก” (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของนักธุรกิจต่อการทำสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐบาล

เห็นด้วยหรือไม่ว่าสัญญาการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐบาลเป็นไปอย่างโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ	**ปี (ร้อยละของผู้ตอบ)**	
	2546	2552
ไม่เห็นด้วยเลย	0.39	4.78
เห็นด้วยน้อยมาก	0.58	15.82
เห็นด้วยค่อนข้างน้อย	7.86	13.13
ค่อนข้างเห็นด้วย	46.95	28.06
เห็นด้วยมาก	42.70	34.03
เห็นด้วยมากที่สุด	1.53	4.18

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2546 และ 2552

เมื่อถามหน่วยธุรกิจที่ทำธุรกิจกับรัฐบาลว่ากิจการเหล่านั้นจะต้องจ่ายเงินอย่างไม่เป็นทางการเป็นร้อยละเท่าใดของวงเงินตามสัญญาจ้างจึงจะได้สัญญาจ้างนั้น ผู้ประกอบการจำนวนมากที่สุด (34%) จ่ายน้อยกว่า 6% ของมูลค่าสัญญา (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 เงินพิเศษที่ธุรกิจจ่ายเพื่อให้ได้สัญญาจ้างของรัฐ

เงินพิเศษที่ต้องจ่าย (% ของมูลค่าสัญญา)	**ปี (ร้อยละของผู้ตอบ)**		
	2544	2546	2552
0 %	3.8	0.4	3.9
น้อยกว่า 6 %	18.0	27.9	34.3
6 – 10 %	11.0	36.1	16.7
11 – 15 %	4.8	10.1	0.9
16 – 20 %	2.8	0.4	0.9
มากกว่า20 %	2.3	0.2	0.3
ไม่ทราบ	57.5	25.1	43.0

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

โดยทั่วไปหน่วยธุรกิจที่ทำธุรกิจกับรัฐบาลจะต้องมีการประมูล โดยแข่งขันกับหน่วยธุรกิจอื่น จากผลการสำรวจพบว่า ในการดำเนินธุรกิจกับภาครัฐหน่วยธุรกิจประสบปัญหา “ปานกลาง- มาก” ในเรื่องของการแข่งขันในการประมูล (40%) การกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ขอยื่นประมูลงาน (43.6%) กระบวนการประมูลงาน (การเปิดเผยข้อมูล, ความยุติธรรม, ความซับซ้อน) (44.6%) ขนาดของสัญญา (ปริมาณงานและ/หรือมูลค่าของงาน) เมื่อเทียบกับขีดความสามารถของกิจการ (42.6%) ความตรงต่อเวลาและความครบถ้วนของการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการ (37.7%) การดูแลของภาครัฐให้เป็นไปตามสัญญา (37.2%) และการทำสัญญา หลังการประมูล (37.9%) ประสบปัญหา “เล็กน้อย” ในเรื่องของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเปิดประมูลงานของรัฐ (29.3%) (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ปัญหาด้านต่างๆ ที่หน่วยธุรกิจประสบเมื่อดำเนินธุรกิจร่วมกับรัฐบาล

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

ปัญหา	ปี 2546				ปี 2552			
	ไม่มีปัญหา	มีปัญหาเล็กน้อย	มีปัญหาปานกลาง	มีปัญหามาก	ไม่มีปัญหา	มีปัญหาเล็กน้อย	มีปัญหาปานกลาง	มีปัญหามาก
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเปิดประมูลงานของรัฐ	13.82	26.78	53.35	6.05	29.3	38.1	24.4	8.1
การกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ขอยื่นประมูลงาน	11.18	52.63	33.11	3.07	25.7	30.7	27.0	16.6
กระบวนการประมูลงาน (การเปิดเผยข้อมูล, ความยุติธรรม, ความซับซ้อน)	7.69	38.46	47.69	6.15	25.0	30.4	28.2	16.4
ขนาดของสัญญา (ปริมาณงานและ/หรือมูลค่าของงาน) เมื่อเทียบกับขีดความสามารถของกิจการท่าน	9.33	44.22	42.22	4.22	22.9	34.5	29.6	13.0
การทำสัญญา หลังการประมูล	12.64	48.12	35.92	3.33	28.4	33.7	28.0	9.9
การดูแลของภาครัฐให้เป็นไปตามสัญญา	16.40	45.17	35.73	2.70	27.6	35.2	27.6	9.6
ความตรงต่อเวลาและความครบถ้วนของการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการ	24.78	38.60	32.68	3.95	27.9	34.3	30.0	7.7
การแข่งขันในการประมูล	12.64	50.76	29.85	6.75	19.9	34.7	30.0	15.5

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2546 และ 2552

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า**ความเห็นเรื่องความยุ่งยากต่างๆ ต่อการประกอบธุรกิจร่วมกับภาครัฐ** โดยคำนวณเป็นค่าคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 4 โดยคะแนน 1 = ไม่มีปัญหาความยุ่งยาก คะแนน 4 = มีปัญหาหรือมีความยุ่งยากมาก พบว่า โดยทั่วไปแลว ความยุ่งยากต่างๆ ในการประกอบธุรกิจร่วมกับภาครัฐมีแนวโน้มของ**ปัญหาลดลงทุกเรื่อง**อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งมีคะแนนความรุนแรงในเรื่องต่างๆ อยู่ระหว่างระดับ 2.1-2.4 (แผนภาพที่ 4.3)

แผนภาพที่ 4.3 คะแนนความยุ่งยากต่างๆ ต่อการประกอบธุรกิจร่วมกับภาครัฐ

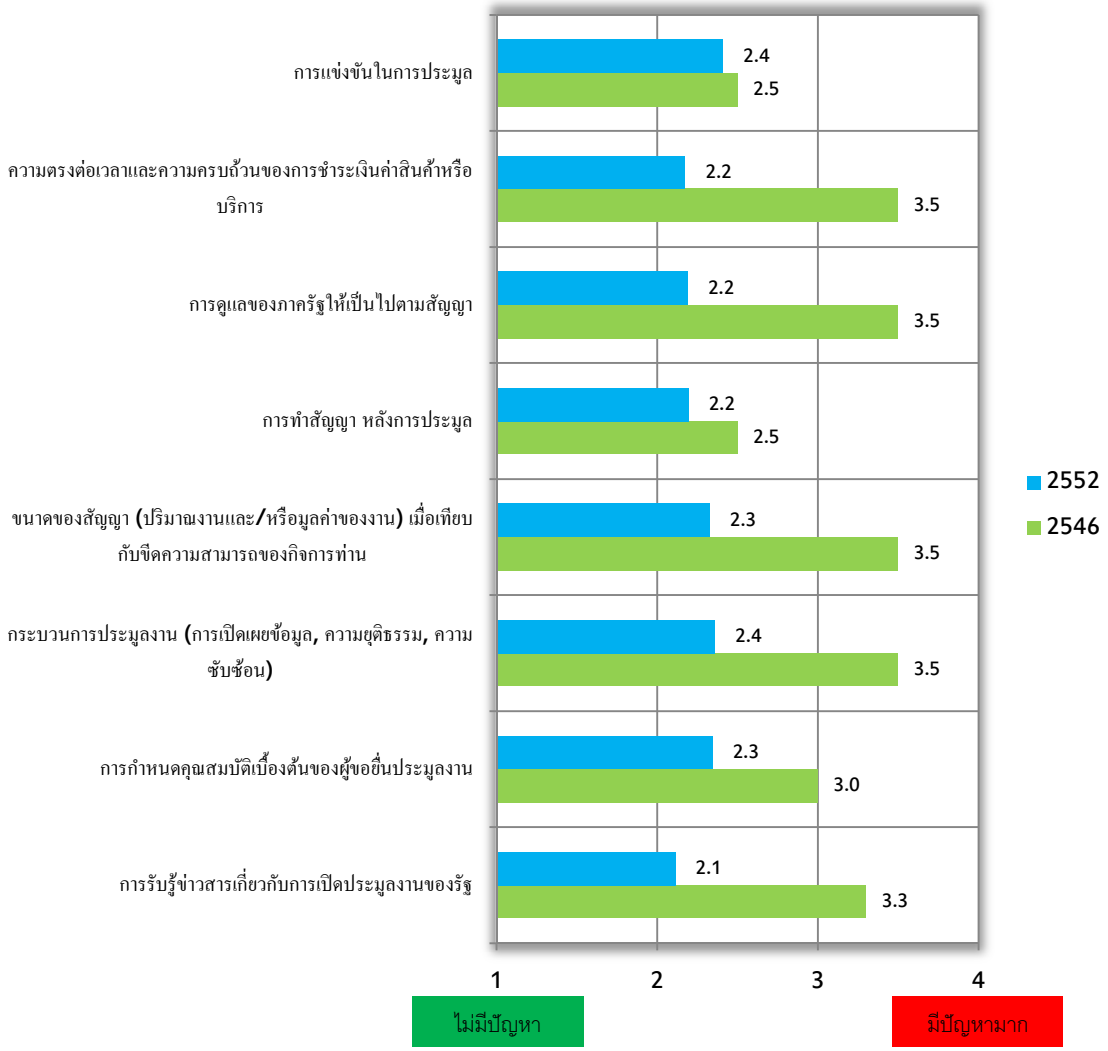

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

4.2.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดสถานการณ์การทุจริตจากมุมมองนักธุรกิจ

จากหัวข้อที่ผ่านมาจะเห็นว่าสถานการณ์ของการทุจริตคอร์รัปชั่นในปัจจุบันในมุมมองของนักธุรกิจยังคงไม่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาต่อถึงสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการในปัจจุบัน เมื่อสอบถามสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชั่นนักธุรกิจเห็นว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 คือ วัฒนธรรมเงินใต้โต๊ะ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ลำดับรองลงมาคือ สภาพการทำงานเปิดโอกาส เอื้ออำนวยต่อการกระทำทุจริต กระบวนการปฏิบัติงานมีช่องโหว่ คิดเป็นร้อยละ 10.7 โดยมีสาเหตุของปัญหาอื่นๆ ในเรื่อง การดำเนินงานที่มีความซ้ำซ้อน หลายขั้นตอน ขาดความโปร่งใสที่นักธุรกิจให้ความสำคัญในลำดับรองลงมาตามลำดับ (แผนภาพที่ 4.4)

แผนภาพที่ 4.4 สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการในปัจจุบัน

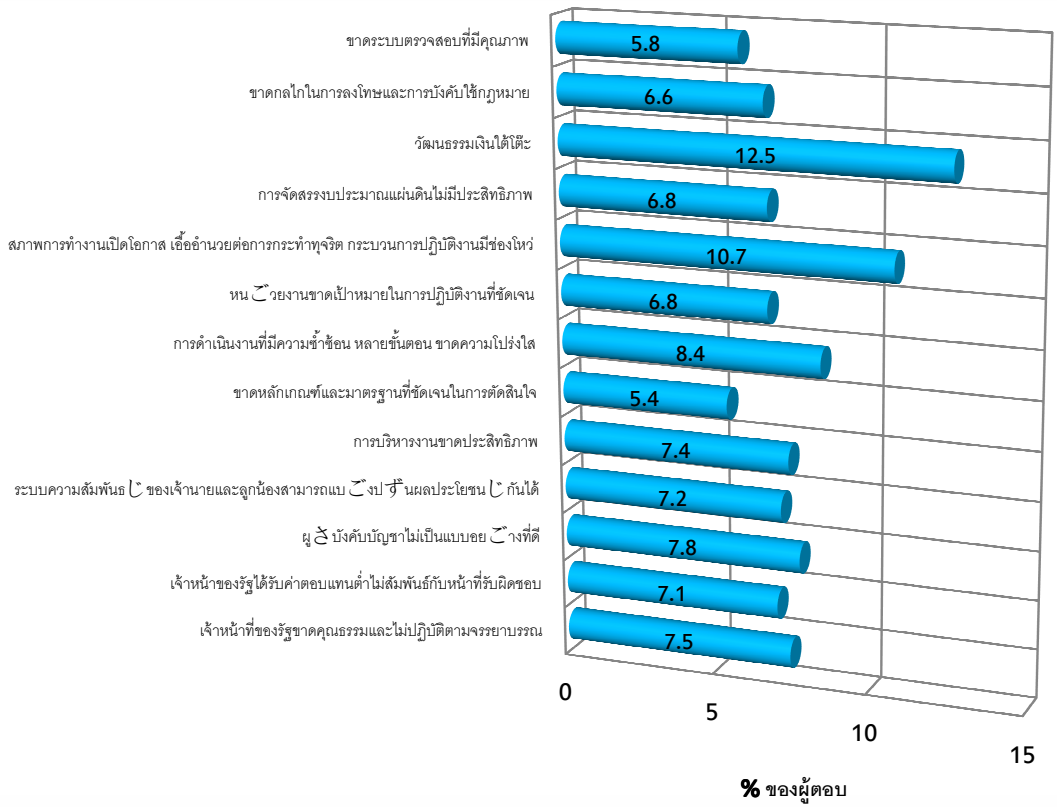

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

การที่ผู้ประกอบการตอบว่าวัฒนธรรมเงินใต้โต๊ะเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งของปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการนับว่าสอดคล้องกับผลสำรวจในหัวข้อที่ถามว่า การจ่ายสินบนถือเป็นประเพณีปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจหรือไม่ พบว่า การจ่ายเงินพิเศษหรือเงินใต้โต๊ะนี้ได้กลายเป็นประเพณีปฏิบัติสำหรับภาคธุรกิจ โดยประมาณ 69% ของผู้ประกอบการยอมรับว่าเป็นเรื่องธรรมดา (เห็นด้วยมากที่สุด มาก และปานกลาง) ที่ธุรกิจจะต้องจ่ายเงินพิเศษดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้การติดต่อราชการได้รับการอำนวยความสะดวก (แผนภาพที่ 4.5)

แผนภาพที่ 4.5 ความคิดเห็นของหน่วยธุรกิจต่อประเด็นที่ว่า “เป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องจ่ายเงินเพิ่มพิเศษ”

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

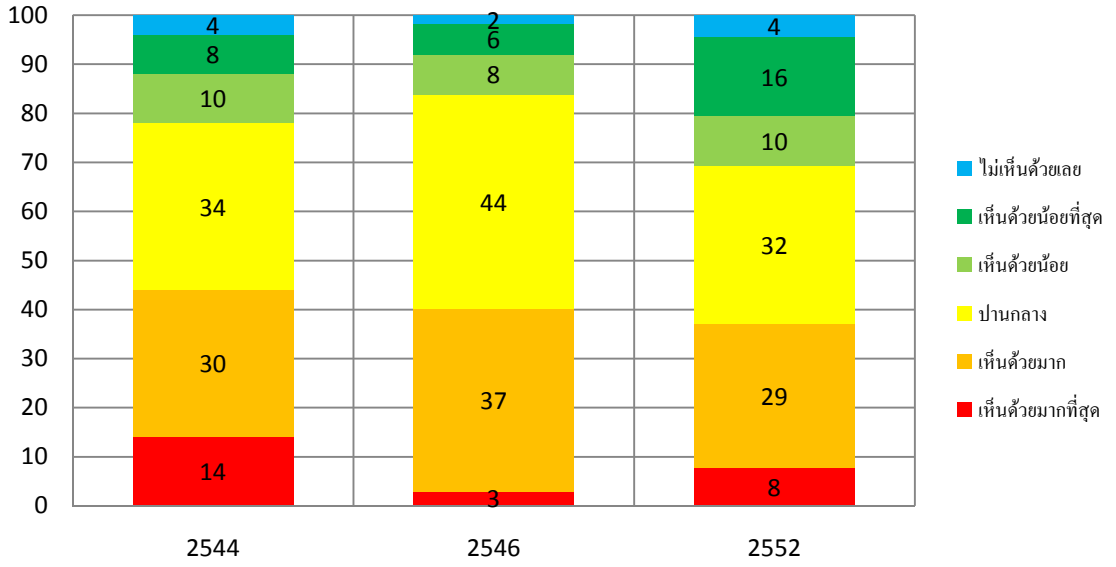

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

ในกรณีที่จำเป็นต้องจ่ายเงินพิเศษนี้ประมาณ 4% เห็นด้วยมากที่สุด 25% เห็นด้วยมาก และ 33% เห็นด้วยปานกลาง ว่าเป็นที่รู้ล่วงหน้าว่าจะต้องมีการ “จ่ายเงินเพิ่ม” ขึ้นอีกเป็นจำนวนเท่าใดโดยไม่ต้องมีการตกลงกัน (แผนภาพที่ 4.6)

แผนภาพที่ 4.6 ความคิดเห็นของหน่วยธุรกิจต่อประเด็นที่ว่า “เมื่อต้องจ่ายเงินพิเศษเป็นที่รู้ล่วงหน้าว่าต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินเท่าใด”

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

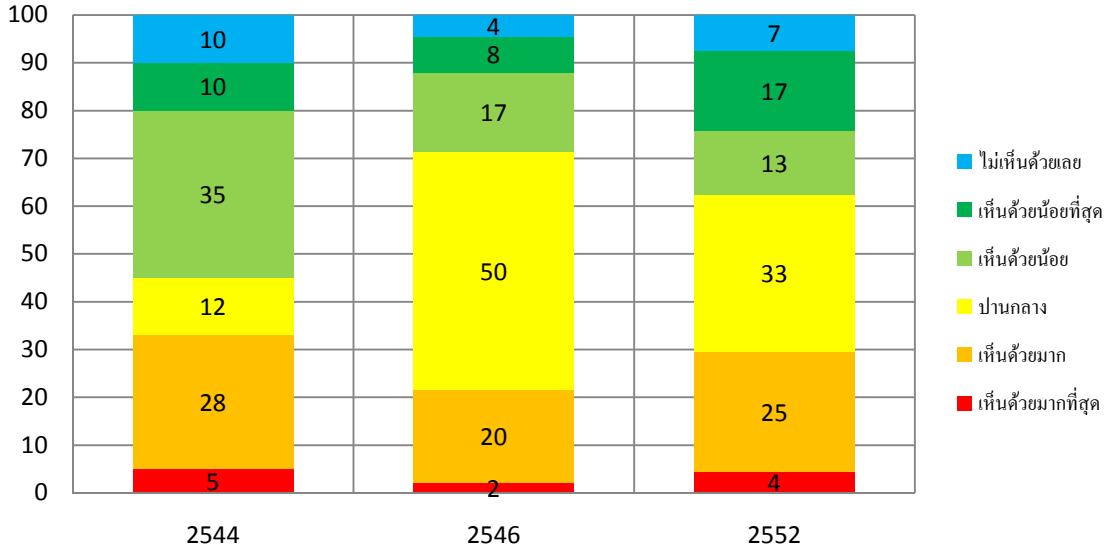

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่หลังจากจ่ายเงินพิเศษแล้ว ธุรกิจที่จ่ายเงินจะได้รับการอำนวยความสะดวกตามที่ได้ตกลงกันไว้ โดยผู้ตอบ 11% เห็นด้วยมากที่สุด 33% เห็นด้วยมาก และ 21% เห็นด้วยปานกลาง (แผนภาพที่ 4.7)

แผนภาพที่ 4.7 ความคิดเห็นของหน่วยธุรกิจต่อประเด็นที่ว่า “เมื่อธุรกิจจ่าย “เงินพิเศษ” แล้วธุรกิจมักจะได้รับการอำนวยความสะดวกตามที่ได้ตกลงกันไว้”

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

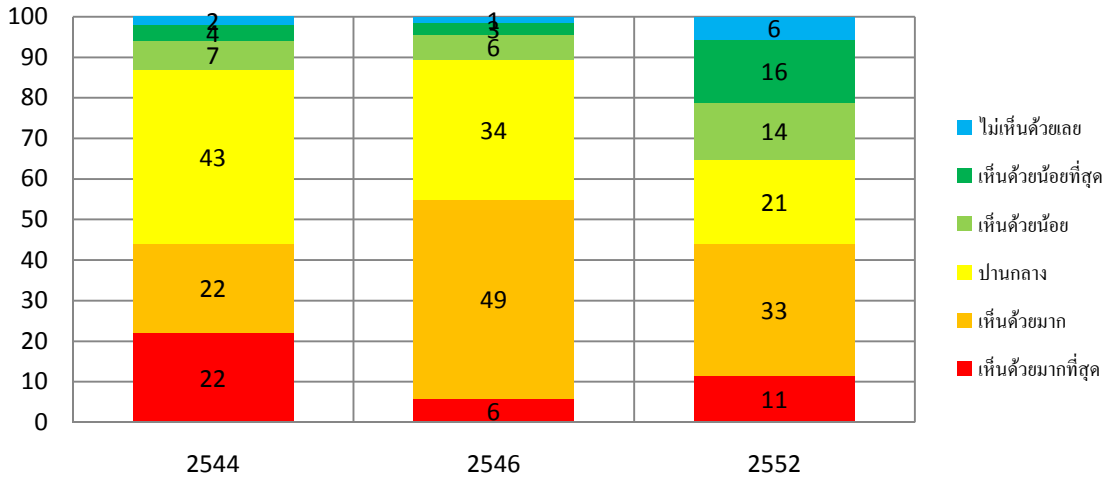

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

การจ่ายเงินพิเศษแก่เจ้าหน้าที่คนหนึ่งมักจะเป็นผลให้เจ้าหน้าที่คนอื่นๆ เรียกร้องเงินพิเศษบ้าง โดยมีผู้ตอบ 6% เห็นด้วยมากที่สุด 30% เห็นด้วยมาก และ 22% เห็นด้วยปานกลาง (แผนภาพที่ 4.8)

แผนภาพที่ 4.8 ความคิดเห็นของหน่วยธุรกิจต่อประเด็นที่ว่า “เมื่อจ่ายเงินพิเศษแก่เจ้าหน้าที่คนหนึ่งแล้ว เป็นผลให้เจ้าหน้าที่รายอื่นเรียกร้อง”

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

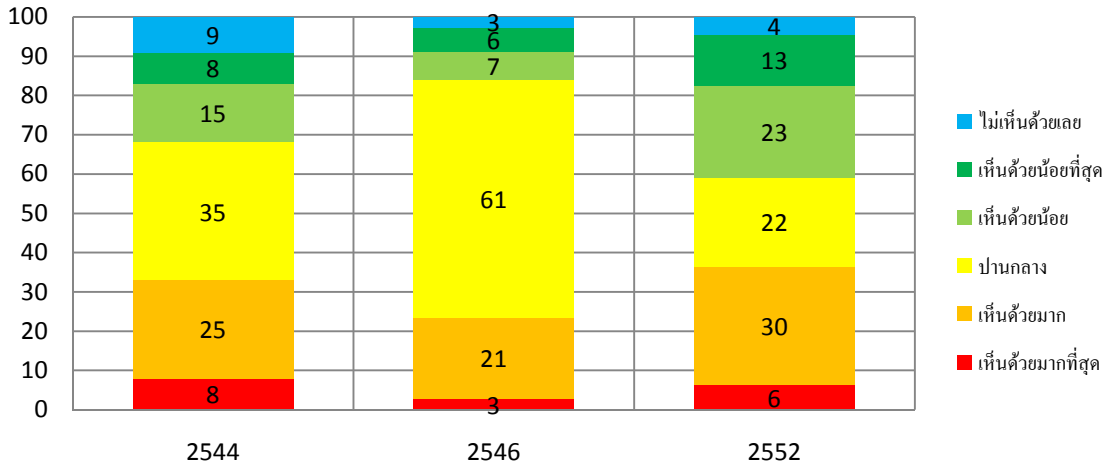

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

จากผลการสำรวจมีผู้ตอบ 30% เท่านั้นที่เห็นด้วย “มากที่สุด และมาก” ว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิดระเบียบเขาสามารถไปพบกับเจ้าหน้าที่ท่านอื่น หรือพบกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้รับการบริการที่ตรงไปตรงมาโดยไม่จำเป็นต้องจ่าย “เงินพิเศษ” ได้ ผู้ตอบ 43% ไม่เห็นด้วยเลย เห็นด้วยน้อยที่สุด และเห็นด้วยน้อย กับกรณีดังกล่าว (แผนภาพที่ 4.9)

แผนภาพที่ 4.9 ความคิดเห็นของหน่วยธุรกิจต่อประเด็นที่ว่า “หากเจ้าหน้าที่รัฐทำผิดระเบียบ ผู้ตอบสามารถพบกับเจ้าหน้าที่ท่านอื่น หรือพบกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้รับการบริการที่ตรงไปตรงมาโดยไม่จำเป็นต้องจ่าย “เงินเพิ่ม” ใดๆ”

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

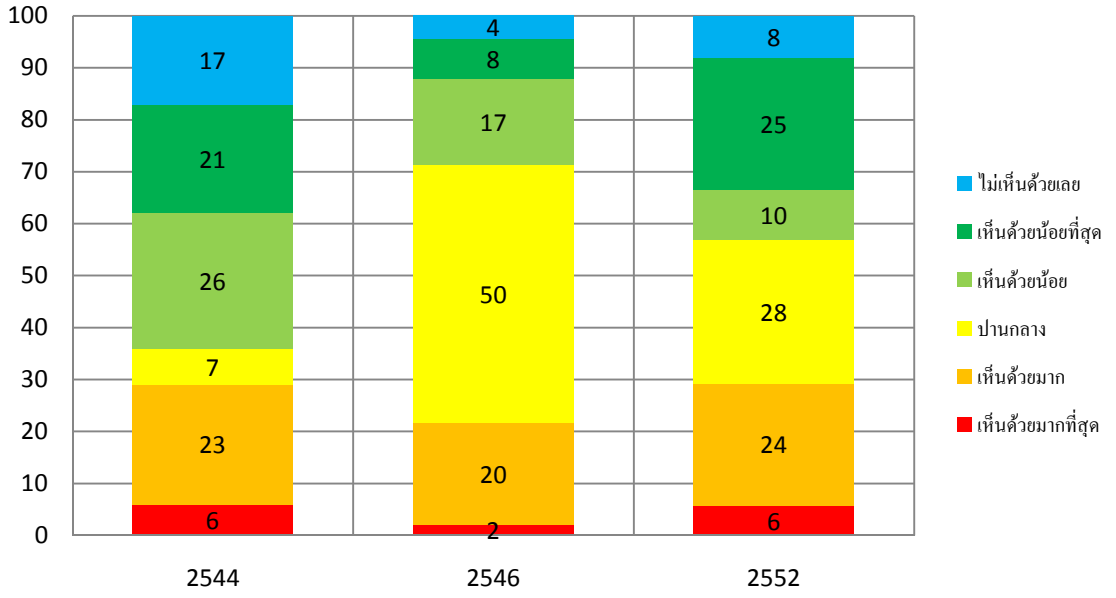

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

กรณีที่จำเป็นต้องจ่ายเงินพิเศษนี้ กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง 55% ตอบว่าเป็นที่รู้ล่วงหน้าว่าจะต้องจ่ายเท่าใด จ่ายอย่างไร โดยไม่ต้องมีใครเอ่ยปาก กลุ่มตัวอย่าง 24% ตอบว่ากิจการเสนอจ่ายให้เองเพื่อความสะดวก กลุ่มตัวอย่าง 20% ตอบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้เรียกร้องและบอกจำนวนเงิน (แผนภาพที่ 4.10)

แผนภาพที่ 4.10 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยกรณีที่จำเป็นต้องจ่าย “เงินเพิ่ม”

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

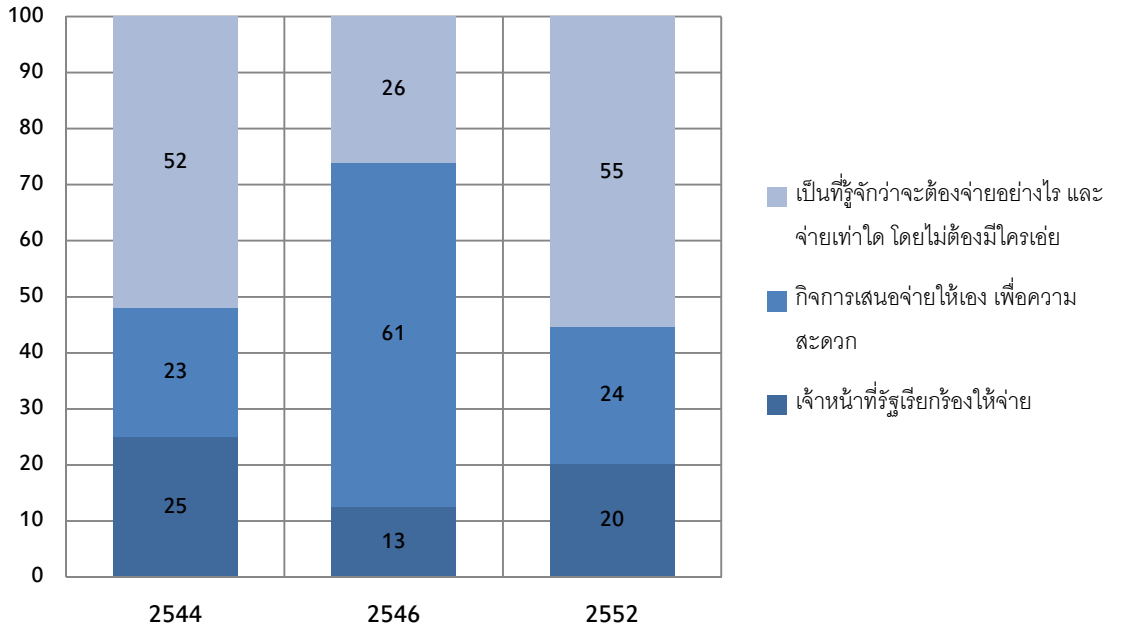

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

เมื่อพิจารณาตามภาคและขนาดของธุรกิจ หน่วยธุรกิจทุกภาคธุรกิจ ทุกขนาด (ใหญ่ กลาง เล็ก) ผู้ตอบส่วนใหญ่ต่างยอมรับว่ากรณีที่มีการจ่ายเงินพิเศษให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กิจการจะเป็นผู้เสนอจ่ายให้เองเพื่อความสะดวก ขณะที่ลักษณะที่เจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้เรียกร้องให้จ่ายนั้นจะเกิดมากกับผู้ประกอบการขนาดเล็ก (32%ของผู้ตอบ) และสำหรับผู้ประกอบการขนาดใหญ่จะมีลักษณะที่เป็นที่รู้ว่าจะต้องจ่ายเท่าใดโดยไม่ต้องมีใครเอ่ยปาก มากกว่าผู้ประกอบการขนาดเล็กและกลาง เมื่อพิจารณาตามภาคจะพบว่าภาคการผลิตจะมีลักษณะการจ่ายเงินแบบเป็นที่รู้ว่าจะต้องจ่ายอย่างไรจ่ายเท่าใดสูงกว่าภาคอื่นๆ (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยกรณีที่จำเป็นต้องจ่าย “เงินเพิ่ม” จำแนกตามขนาดธุรกิจ และภาคธุรกิจ

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

	2546						2552					
	ขนาดธุรกิจ			**ภาคธุรกิจ**			**ขนาดธุรกิจ**			**ภาคธุรกิจ**		
	เล็ก	**กลาง**	**ใหญ่**	**การผลิต**	**บริการ**	**การค้า**	**เล็ก**	**กลาง**	**ใหญ่**	**การผลิต**	**บริการ**	**การค้า**
เจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกร้องให้จ่าย	21.2	7.2	8.9	9.3	12.0	15.7	17.0	17.0	15.8	17.3	21.1	31.0
กิจการเสนอจ่ายให้เอง เพื่อความสะดวก	57.6	69.4	53.2	50.3	65.7	69.0	30.2	26.4	22.1	23.1	26.6	20.7
เป็นที่รู้กันว่าจะต้องจ่ายอย่างไรและจ่ายเท่าใดโดยไม่ต้องมีใครเอ่ย	21.2	23.4	37.9	40.4	22.2	15.3	52.8	56.6	62.1	59.5	52.3	48.3

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2546 และ 2552

เมื่อเจาะจงศึกษาเฉพาะ**สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในกระบวนการศุลกากร** ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับนักธุรกิจที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับการส่งออก/นำเข้า ในปัจจุบันนักธุรกิจเห็นว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 คือ การจ่ายเงินใต้โต๊ะ (ค่าน้ำร้อนน้ำชา) คิดเป็นร้อยละ 21.62 ลำดับรองลงมาคือ ขาดเกณฑ์และมาตรฐานในการใช้ดุลยพินิจ คิดเป็นร้อยละ 19.22 โดยมีสาเหตุของปัญหาอื่นๆ ในเรื่อง ความซับซ้อนของโครงสร้างและอัตราภาษีที่แตกต่างกัน ที่นักธุรกิจให้ความสำคัญในลำดับรองลงมาตามลำดับ (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในกระบวนการศุลกากร

ปัญหา	ร้อยละ		อันดับ	
	ปี 2547	ปี 2552	ปี 2547	ปี 2552
วัฒนธรรมเงินใต้โต๊ะ (ค่าน้ำชา)	35.89	21.62	1	*1*
ขาดความโปร่งใส และความซับซ้อนในกระบวนการทำงาน	20.00	17.42	2	*4*
ขาดเกณฑ์และมาตรฐานในการใช้ดุลยพินิจ	8.80	19.22	5	*2*
ความซับซ้อนของโครงสร้างและอัตราภาษีที่แตกต่างกัน	8.80	18.32	5	*3*
ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการตรวจสอบ	12.35	9.61	4	*6*
ขาดเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม	14.12	13.81	3	*5*

ที่มา: จากการรวบรวมผลการศึกษาวิจัยการทุจริตประพฤติมิชอบในหน่วยราชการไทย กรณีศึกษากรมศุลกากร โดย นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, 2547 และเสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

ในการประเมินการเปลี่ยนแปลงสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการใน 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการไทยในเรื่องต่างๆ ยังคงเหมือนเดิมใน 5 ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 การเปลี่ยนแปลงสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการใน 5 ปีที่ผ่านมา

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการ	**สถานการณ์ใน 5 ปีที่ผ่านมา**			
	มากขึ้น	**คงเดิม**	**น้อยลง**	**ไม่ทราบ**
เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดคุณธรรมและไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ	29.6	41.1	20.2	9.1
เจ้าหน้าของรัฐได้รับค่าตอบแทนต่ำไม่สัมพันธ์กับหน้าที่รับผิดชอบ	16.7	47.2	20.6	15.5
ผู้บังคับบัญชาไม่เป็นแบบอย่างที่ดี	16.5	35.9	28.7	18.9
ระบบความสัมพันธ์ของเจ้านายและลูกน้องสามารถแบงปนผลประโยชนกันได้	19.4	29.6	37.0	14.0
การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ	19.5	38.3	26.3	15.9
ขาดหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ชัดเจนในการตัดสินใจ	19.1	39.4	26.9	14.6
การดำเนินงานที่มีความซ้ำซ้อน หลายขั้นตอน ขาดความโปร่งใส	21.9	36.5	30.8	10.8
หนวยงานขาดเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	16.8	44.1	27.9	11.1
สภาพการทำงานเปิดโอกาส เอื้ออำนวยต่อการกระทำทุจริต กระบวนการปฏิบัติงานมีช่องโหว่	23.1	36.8	27.8	12.3
การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินไม่มีประสิทธิภาพ	17.8	35.8	28.6	17.8
วัฒนธรรมเงินใต้โต๊ะ	24.0	40.4	27.8	7.8
ขาดกลไกในการลงโทษและการบังคับใช้กฎหมาย	17.3	45.1	25.7	11.9
ขาดระบบตรวจสอบที่มีคุณภาพ	17.4	43.1	29.9	9.6

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า **ความคิดเห็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการใน 5 ปีที่ผ่านมา** เมื่อคำนวณเป็นค่าของคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 3 (1 = น้อยที่สุด 3 = มากที่สุด) พบว่า สาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการไทยใน 5 ปีที่ผ่านมา**ในเรื่องต่าง ๆ มีแนวโนมความรุนแรงอยู่ในระดับค่อนข้างคงเดิมอย่างเห็นได้ชัด** ซึ่งมีคะแนนวัดความรุนแรงของสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นฯ ในเรื่องต่างๆ อยู่ระหว่างระดับ 1.8-2.0 แต่การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดคุณธรรมและไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณกลับมีแนวโนมมากขึ้น ซึ่งมีคะแนนวัดความรุนแรงสูงสุดระดับ 2.1 (แผนภาพที่ 4.11)

แผนภาพที่ 4.11 คะแนนความรุนแรงของสาเหตุของปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในหน่วยงานราชการใน 5 ปีที่ผ่านมา

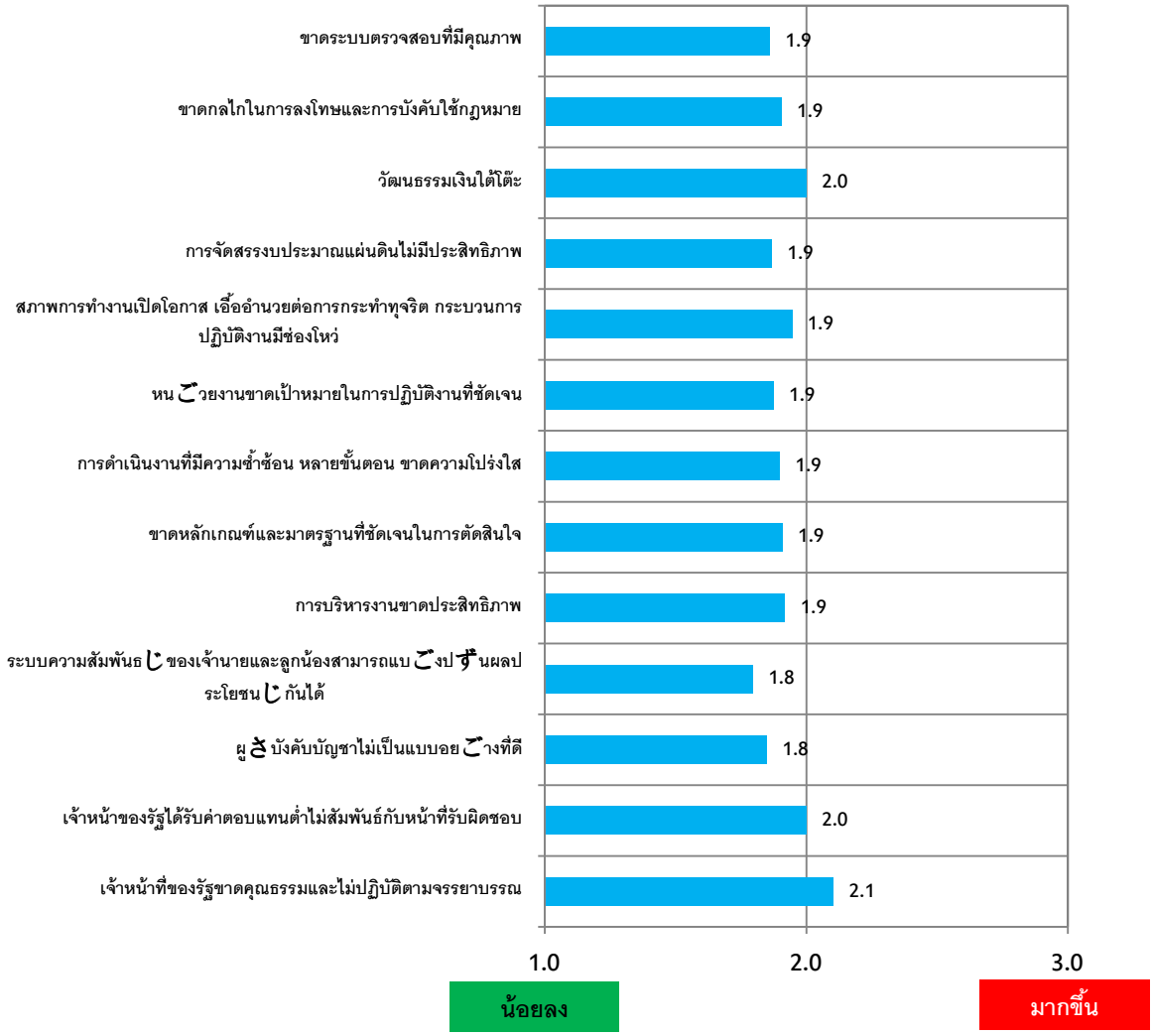

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

4.2.5 รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชั่นจากมุมมองของนักธุรกิจ

นักธุรกิจเห็นว่าในปัจจุบันการปั้นโครงการขึ้นโดยไม่มีเหตุผลมีมากขึ้นเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว (19%) ในขณะที่นักธุรกิจเห็นว่าในเรื่องของการกำหนดราคากลางไม่เหมาะสม การเรียกเงินพิเศษในขั้นตอนการตรวจรับงาน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลอาสินโดยมิชอบ/เป็นเท็จ การฮั้วประมูล การเลือกเส้นทางตัดถนนให้ผ่านที่ดินของพวกพ้อง และการใช้ข้อมูลภายในกว้านซื้อที่ดิน มีน้อยลงเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว (35% 33% 28% 25% 25% และ 23% ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม นักธุรกิจเห็นว่าในเรื่องของกระบวนการยื่นซองและเปิดซองไม่โปร่งใส สัญญากำกวมเปิดช่องใช้ดุลพินิจ การล็อคสเป็ค การลดงาน/แก้แบบเพื่อช่วยการเลี่ยงภาษี และการเลือกจุดตรวจสอบเพื่อรับมอบงาน/ไม่ตรวจสอบคุณภาพวัสดุเอื้อประโยชน์ต่อผู้รับเหมายังคงมีเหมือนเดิมเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว (35% 32% 28% 28% และ 27% ตามลำดับ) (ตารางที่ 4.16 และแผนภาพที่ 4.12)

ตารางที่ 4.16 รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชั่นในปัจจุบันเทียบกับ 5 ปีที่แล้ว

รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชั่น	**การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละของผู้ตอบ)**				
	มากขึ้น	**คงเดิม**	**น้อยลง**	**ไม่ทราบ**	**ไม่เคย**
ปั้นโครงการขึ้นมาโดยไม่มีเหตุผล	**19.3**	19.3	17.5	15.8	28.1
การฮั้วประมูล	8.8	15.8	**24.6**	22.8	28.1
สัญญากำกวมเปิดช่องใช้ดุลพินิจ	7.0	**31.6**	17.5	21.1	22.8
ล็อคสเป็ค	12.3	**28.1**	15.8	19.3	24.6
เลือกเส้นทางตัดถนนให้ผ่านที่ดินของพวกพ้อง	1.8	22.8	**24.6**	21.1	29.8
ใช้ข้อมูลภายในกว้านซื้อที่ดิน	14.0	12.3	**22.8**	28.1	22.8
การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลอาสินโดยมิชอบ/เป็นเท็จ	7.0	24.6	**28.1**	17.5	22.8
กำหนดราคากลางไม่เหมาะสม	7.0	21.1	**35.1**	15.8	21.1
กระบวนการยื่นซองและเปิดซองไม่โปร่งใส	3.5	**35.1**	26.3	12.3	22.8
ลดงาน/แก้แบบเพื่อช่วยการเลี่ยงภาษี	7.0	**28.1**	24.6	15.8	24.6
เรียกเงินพิเศษในขั้นตอนการตรวจรับงาน	8.8	28.1	**33.3**	12.3	17.5
เลือกจุดตรวจสอบเพื่อรับมอบงาน/ไม่ตรวจสอบคุณภาพวัสดุเอื้อประโยชน์ต่อผู้รับเหมา	0.0	**26.8**	25.0	26.8	21.4

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

แผนภาพที่ 4.12 คะแนนวัดความรุนแรงของรูปแบบการทุจริตคอร์รัปชั่นต่างๆ

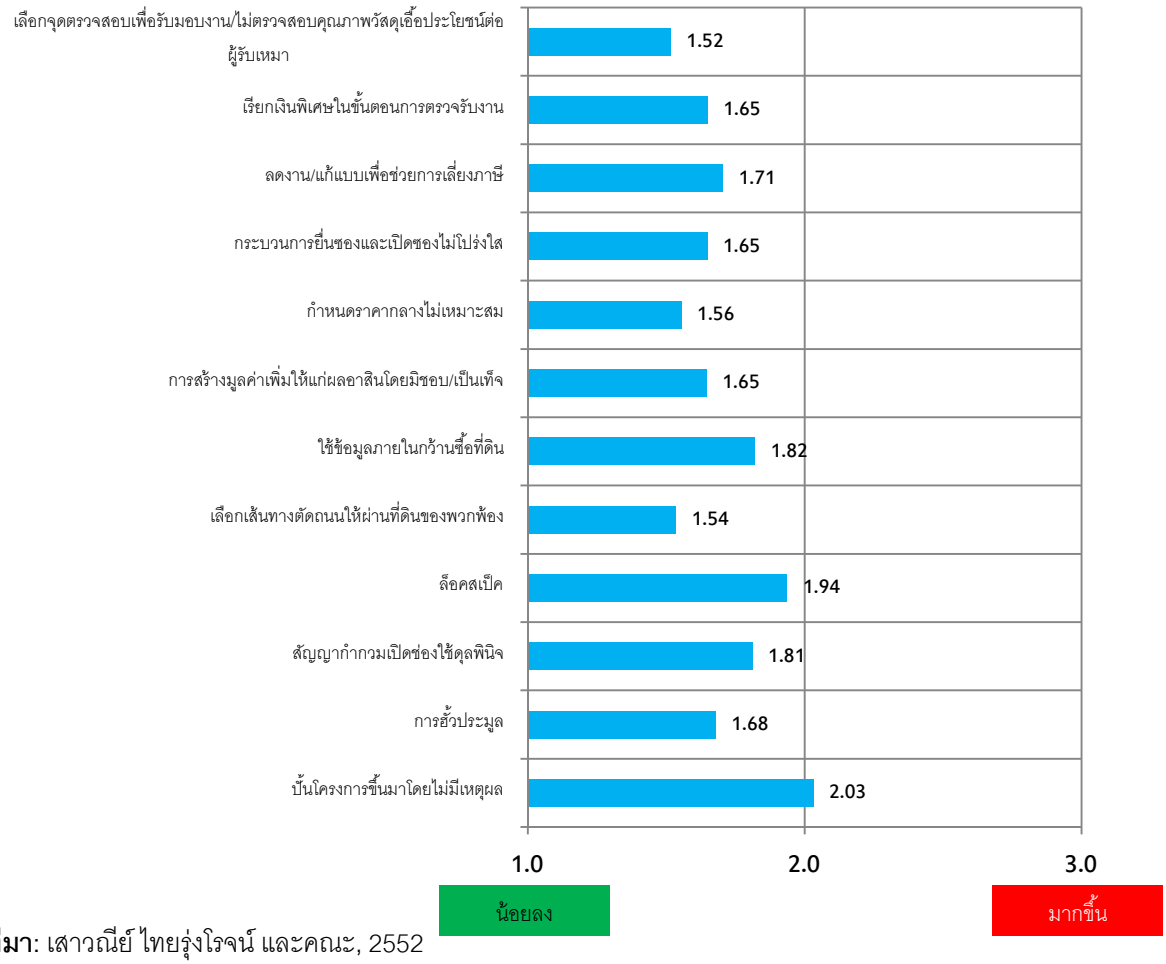

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

4.2.6 คุณภาพและประสิทธิภาพของการบริการจากหน่วยงานของรัฐจากมุมมองนักธุรกิจ

เป็นที่ทราบกันดีว่าความล่าช้าของระบบราชการสามารถเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินธุรกิจและการเจริญเติบโตของธุรกิจได้ ส่วนใหญ่แล้วกฎระเบียบปฏิบัติที่ยุ่งยากของราชการทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพ ภาวะของการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต่างพยายามหลีกเลี่ยงความล่าช้าเหล่านั้น หนทางหนึ่งของการหลีกเลี่ยงความล่าช้าในการดำเนินธุรกิจ คือ การ “จ่ายเงินพิเศษ” หรือ “เงินสินบน” ให้แก่ข้าราชการ เพื่อแลกกับความรวดเร็วและการอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาคอร์รัปชั่นในวงราชการ

ผลการสำรวจยืนยันว่าผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศไทยมีประสบการณ์ในเรื่องความไม่มีประสิทธิภาพและความล่าช้าของระบบราชการ การติดต่อกับหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการร้องขอ และการชี้แจงเกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ในประเทศไทยเป็นการสิ้นเปลืองเวลา จากผลการสำรวจผู้บริหารระดับสูงของธุรกิจต่างๆ ต้องเสียเวลาในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้และการตีความตามกฎหมาย ตลอดจนระเบียบข้อบังคับต่างๆ เฉลี่ยคิดเป็น 15.09% ของเวลาทั้งปี (360 วัน) โดยหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ใช้เวลามากกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งอาจเป็นเพราะการดำเนินงานของธุรกิจขนาดใหญ่มีความซับซ้อนมากกว่า โดยหน่วยธุรกิจขนาดเล็กใช้เวลาโดยเฉลี่ย 14.54% หน่วยธุรกิจขนาดกลางใช้เวลา 15.06% และขนาดใหญ่ใช้เวลา 15.69% ของเวลาทั้งปี (แผนภาพที่ 4.13)

แผนภาพที่ 4.13 การเสียเวลาในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำแนกตามขนาดของธุรกิจ

(**หน่วย**: % ของเวลาทั้งปี)

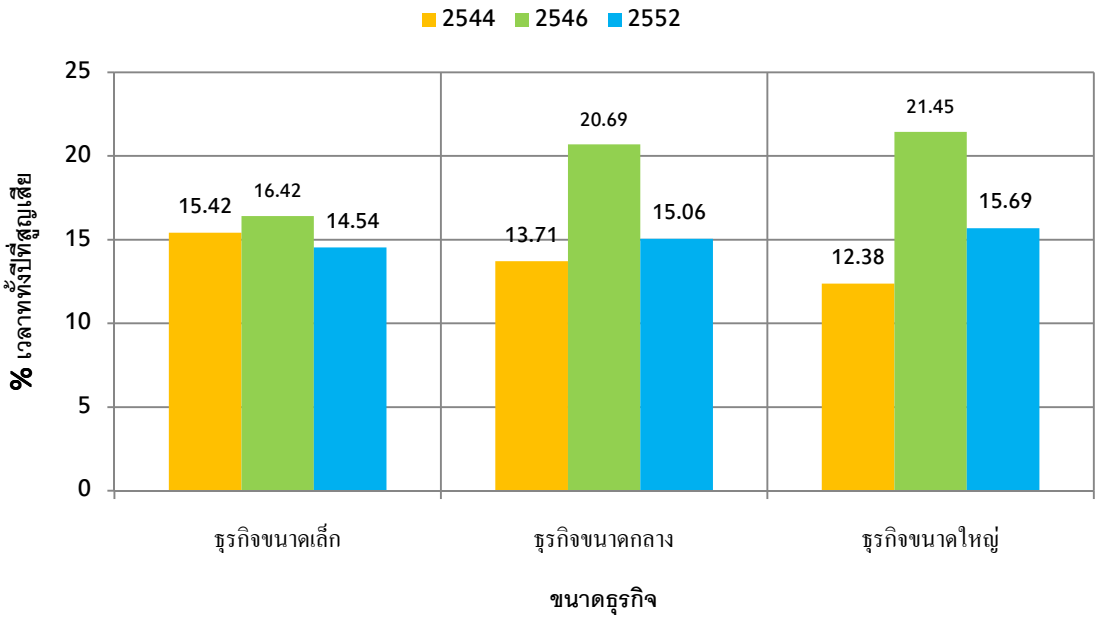

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

ขณะที่หน่วยธุรกิจในภาคการผลิตต้องเสียเวลาในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้และการตีความตามกฎหมาย ตลอดจนระเบียบข้อบังคับต่างๆ มากกว่าหน่วยธุรกิจในภาคอื่น ได้แก่ ภาคบริการ และภาคการค้า ที่ใช้เวลาที่น้อยลงตามลำดับ (แผนภาพที่ 4.14)

แผนภาพที่ 4.14 การเสียเวลาในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำแนกตามภาคของธุรกิจ

(**หน่วย**: % ของเวลาทั้งปี)

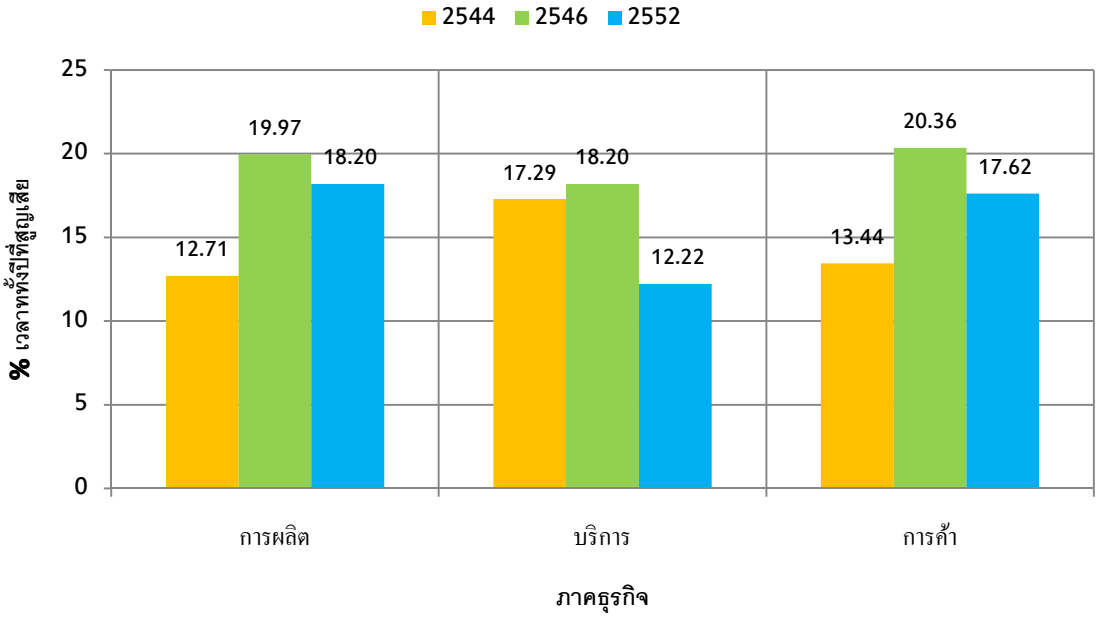

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2544, 2546 และ 2552

นอกจากถามความล่าช้าแล้ว คุณภาพที่ดีของการให้บริการจากภาครัฐก็มีความสำคัญ ซึ่งคุณภาพที่ดีเป็นผลช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ และในทางตรงกันข้ามการบริการจากภาครัฐที่ไม่มีคุณภาพสามารถขัดขวางการดำเนิน และการพัฒนาของธุรกิจได้ ผลการสำรวจยังแสดงว่าหน่วยธุรกิจส่วนใหญ่เห็นว่าคุณภาพและประสิทธิภาพโดยทั่วไปของการให้บริการจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในเกณฑ์ “ค่อนข้างดี” เมื่อแบ่งการบริการจากหน่วยงานของรัฐเป็น 5 หมวดใหญ่ ได้แก่ หมวดของกฎระเบียบปฏิบัติและกระบวนยุติธรรม หมวดสาธารณูปโภค หมวดการบริการด้านสาธารณสุข หมวดงานด้านความมั่นคง และหมวดด้านนโยบาย โดยให้หน่วยธุรกิจจัดลำดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการของแต่ละหน่วยงานของรัฐ โดยให้คะแนนเรียงลำดับ 6 ขนาด คือ จากดีมากถึงแย่มาก ผลที่แสดงนั้นหน่วยธุรกิจส่วนใหญ่เห็นว่า ด้านสาธารณูปโภค เป็นการบริการจากหน่วยงานของรัฐที่ดีที่สุด ขณะที่หมวดด้านความมั่นคง และด้านนโยบาย เป็นการบริการที่แย่ที่สุด (ตารางที่ 4.17 และแผนภาพที่ 4.15)

ตารางที่ 4.17 คุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการในปัจจุบัน จำแนกตามหมวดการให้บริการ

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

	ประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการในปัจจุบัน						
	ดีมาก	**ดี**	**ค่อนข้างดี**	**ค่อนข้างแย่**	**แย่**	**แย่มาก**	**ไม่สามารถประเมินได้**
กฎระเบียบปฏิบัติและกระบวนยุติธรรม	7.6	24.2	27.0	18.8	14.2	3.5	4.8
สาธารณูปโภค	8.9	27.6	32.5	15.8	7.6	1.7	5.9
บริการด้านสาธารณชน	14.1	24.0	29.4	13.7	12.3	3.5	3.0
ความมั่นคง	3.5	22.9	37.4	18.6	10.5	3.6	3.6
นโยบาย	4.8	21.0	34.5	22.9	10.8	3.0	3.1

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

แผนภาพที่ 4.15 คะแนนวัดคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการ แบ่งตามหมวดการให้บริการ

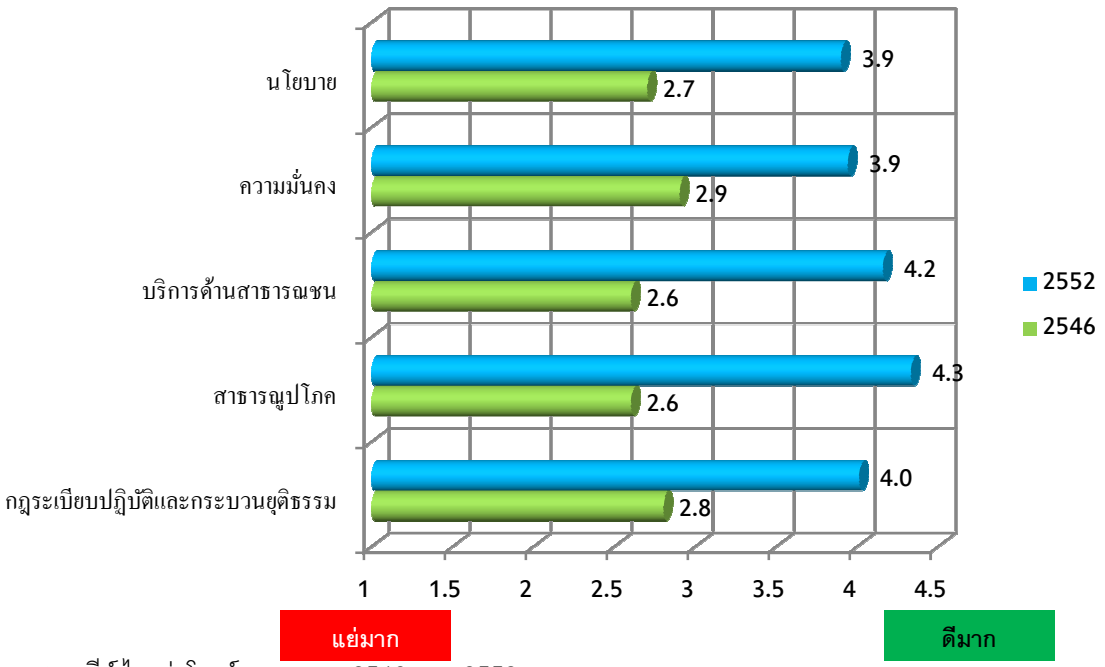

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2546 และ 2552

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากคะแนนวัดคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการ โดยคำนวณเป็นค่าของคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 6 โดยคะแนน 1 = แย่มาก 6 = ดีมาก พบว่า โดยรวมคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการจากหน่วยงานของรัฐในปัจจุบันดีขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต (คือปี 2546) โดยการไฟฟ้า และการเคหะแห่งชาติ ได้รับการจัดลำดับแรกที่ให้เป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการดี ตามมาด้วยหน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมทางหลวง การประปา หน่วยงานด้านศุลกากร หน่วยงานเกี่ยวกับการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัย กรมทางหลวงชนบท บริการด้านสาธารณสุข บริการด้านการศึกษา หน่วยงานเกี่ยวกับภาษีอากร คณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี กรุงเทพมหานคร ทหาร ตำรวจท้องที่ ตำรวจทางหลวง/จราจร องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเทศบาล สำหรับหน่วยงานที่ได้รับการจัดลำดับท้ายๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานที่ให้ใบอนุญาตประกอบการค้า (แผนภาพที่ 4.16)

แผนภาพที่ 4.16 คะแนนคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการ

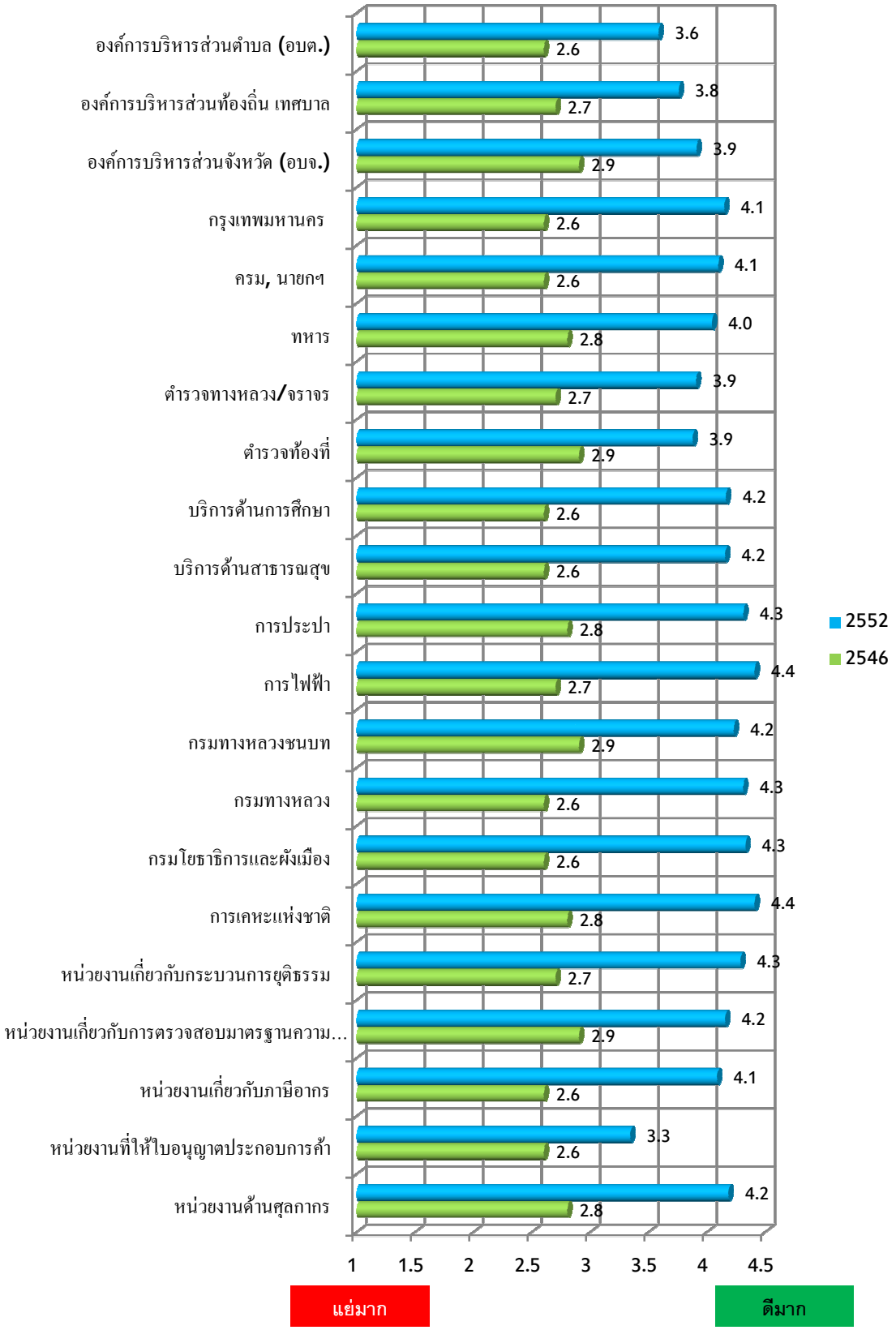

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2546 และ 2552

ในแง่ของรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการมากที่สุด จากประสบการณ์ในการทำธุรกิจในช่วงระหว่างปี 2541-2552 นักธุรกิจระบุว่ารัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการมากที่สุด (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยราชการมากที่สุดจากประสบการณ์ในการทำธุรกิจของผู้ประกอบการ

รัฐบาลชุด	**ร้อยละของผู้ตอบ**	**อันดับ**
รัฐบาลพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร	25.5	*1*
รัฐบาลนายชวน หลีกภัย	21.5	*2*
รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	17.4	*3*
รัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์	17.0	*4*
รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช	11.2	*5*
รัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์	7.5	*6*
รวม	**100.0**	

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

4.2.7 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาการต่อต้านการทุจริตที่เกิดจากระบบราชการ

เมื่อสอบถามนักธุรกิจว่า "**มาตรการในการสร้างราชการใสสะอาด**" ซึ่งเป็นมาตรการของรัฐบาลสามารถป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เกิดจากระบบราชการได้มากน้อยเพียงใด พบว่า นักธุรกิจประมาณร้อยละ 45.5 ระบุว่า "มาตรการในการสร้างราชการใสสะอาด" สามารถป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เกิดจากระบบราชการได้ปานกลาง ร้อยละ 30.5 ที่ระบุว่ามาก และร้อยละ 14.7 ระบุว่าน้อย (แผนภาพที่ 4.17)

แผนภาพที่ 4.17 ความคิดเห็นของนักธุรกิจต่อความสามารถของ “มาตรการในการสร้างราชการใสสะอาด” ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เกิดจากระบบราชการ

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

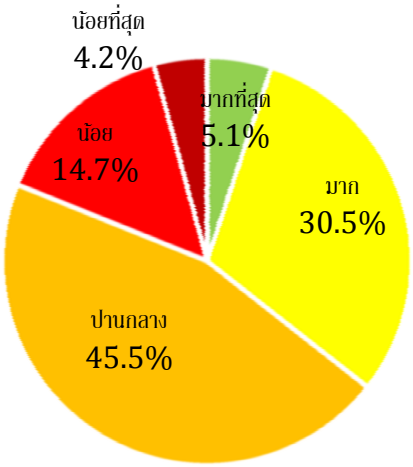

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

ในแง่ของความเชื่อมั่นต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาล เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา จากผลการสำรวจ พบว่า นักธุรกิจส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.5 ระบุมีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลชุดปัจจุบัน (รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ว่ามีการดำเนินการอย่างจริงจัง เป็นธรรม โปร่งใสในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่น ที่เหลืออีกร้อยละ 13.5 ระบุว่าไม่เชื่อมั่น (แผนภาพที่ 4.18) สำหรับ**ความเชื่อมั่นต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา** จากผลการสำรวจ พบว่าและนักธุรกิจส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.7 ระบุมีความเชื่อมั่นว่าสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีการดำเนินการอย่างจริงจัง เป็นธรรม โปร่งใสในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่น ที่เหลืออีกร้อยละ 13.5 ระบุว่าไม่เชื่อมั่น (แผนภาพที่ 4.18)

แผนภาพที่ 4.18 ความเชื่อมั่นต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาล และ ป.ป.ช. เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

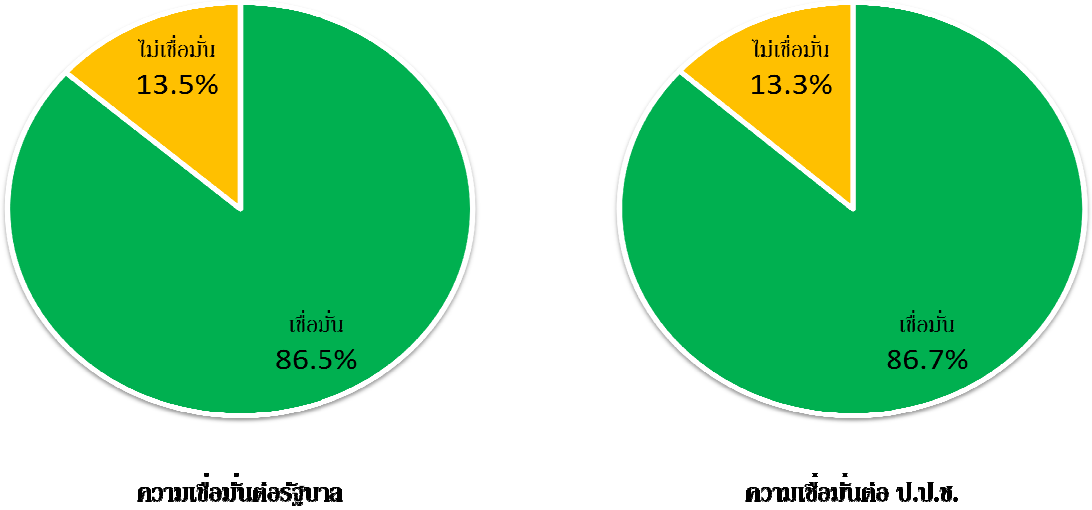

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

เมื่อถามถึงความพอใจของนักธุรกิจต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการ เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า นักธุรกิจประมาณร้อยละ 36.5 ระบุว่ามีความพอใจกับการปฏิบัติงานของข้าราชการ ว่าเป็นไปด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ร้อยละ 34.4 ที่ระบุว่าพอใจมาก และอีกร้อยละ 17.7 ระบุว่าพอใจน้อย (แผนภาพที่ 4.19)

แผนภาพที่ 4.19 ความพอใจของนักธุรกิจต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการ เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

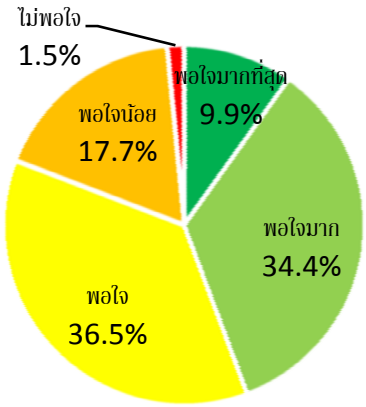

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

ในแง่ของความพึงพอใจของนักธุรกิจต่อผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาล เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา จากผลการสำรวจ พบว่า นักธุรกิจโดยรวมร้อยละ 55.1 ระบุมีความพอใจต่อผลการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาล อีกร้อยละ 40.4 แสดงความคิดเห็นไปในแนวทางไม่แน่ใจ/ไม่ทราบไม่พอใจ ส่วนนักธุรกิจอีกร้อยละ 4.7 ระบุว่าไม่พอใจ โดยนักธุรกิจที่แสดงความคิดเห็นไม่พอใจต่อผลการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาลได้ให้เหตุผลว่า มีการใช้อำนาจหน้าที่ช่วยเหลือผู้กระทำผิด ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดจริงๆ ได้ ไม่นำกฎหมายมาใช้ลงโทษอย่างจริงจัง ผลการจับกุมยังไม่เด่นชัดเท่าที่ควร ขั้นตอนการสอบสวนมีความล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์ เป็นต้น (แผนภาพที่ 4.20) สำหรับ**ความพึงพอใจของนักธุรกิจต่อผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา** จากผลการสำรวจ พบว่า นักธุรกิจโดยรวม ร้อยละ 57.1 ระบุมีความพอใจต่อผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) อีกร้อยละ 36.6 แสดงความคิดเห็นไปในแนวทางไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ส่วนนักธุรกิจอีกร้อยละ 6.3 ระบุว่าไม่พอใจ โดยนักธุรกิจที่แสดงความคิดเห็นไม่พอใจต่อผลการดำเนินงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอรัปชั่นของ ป.ป.ช. ได้ให้เหตุผล ไม่นำกฎหมายมาใช้ลงโทษอย่างจริงจัง ผลงานยังไม่เด่นชัดเท่าที่ควร ขั้นตอนการสอบสวนมีความล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์ เป็นต้น (แผนภาพที่ 4.20)

แผนภาพที่ 4.20 ความพอใจของนักธุรกิจต่อผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐบาลและ ป.ป.ช. เมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

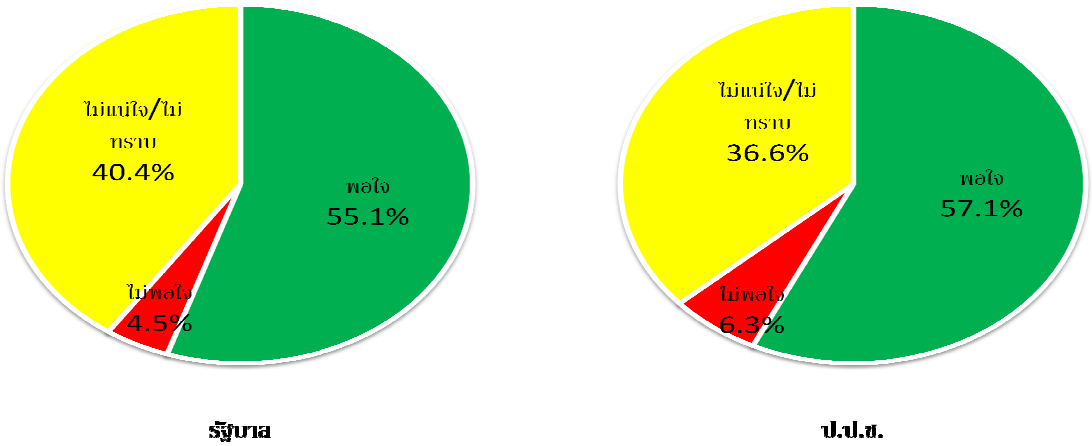

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

เมื่อสอบถามนักธุรกิจเกี่ยวกับ**ความพร้อมที่จะเข้าร่วมตรวจสอบ ติดตาม และแจ้งเบาะแสการทุจริตคอร์รัปชั่น** ผลปรากฏว่า นักธุรกิจส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.1 ระบุว่ามีความพร้อม อีกร้อยละ 15.9 ระบุว่าไม่พร้อม โดยในกลุ่มที่ไม่พร้อมได้ระบุเหตุผลสำคัญ คือ กลัวจะได้รับความเดือดร้อน/กลัวผู้มีอิทธิพล ไม่มีเวลาต้องทำงาน และไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดสำหรับตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่น เป็นต้น (แผนภาพที่ 4.21)

แผนภาพที่ 4.21 ความพร้อมของนักธุรกิจในการที่จะเข้าร่วมตรวจสอบ ติดตาม และแจ้งเบาะแสการทุจริตคอร์รัปชั่น

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

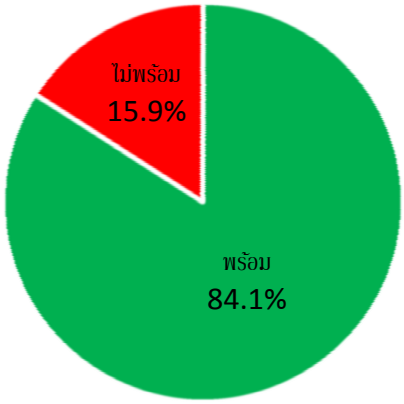

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

เมื่อสอบถามนักธุรกิจถึง**อันดับเรื่องสำคัญที่ต้องการให้รัฐบาลดำเนินการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น** นักธุรกิจว่าระบุเรื่องที่ต้องการให้รัฐบาลดำเนินการมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ตรวจสอบการประมูลงาน/การจัดซื้อจัดจ้าง/การให้สัมปทานต่างๆ ร้อยละ 19.31 รองลงมาคือ ตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของข้าราชการ ร้อยละ 19.28 และตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของนักการเมือง ร้อยละ 16.81 (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ลำดับเรื่องสำคัญที่ต้องการให้รัฐบาลดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น

เรื่องสำคัญที่ต้องการให้รัฐบาลดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น	ร้อยละของผู้ตอบ	อันดับ
ตรวจสอบการประมูลงาน/การจัดซื้อจัดจ้าง/การให้สัมปทานต่างๆ	19.31	*1*
ตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของข้าราชการ	19.28	*2*
ตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของนักการเมือง	16.81	*3*
ตรวจสอบงบประมาณและการดำเนินงานด้านสาธารณูปโภค	16.41	*4*
ตรวจสอบการเก็บภาษี	15.15	*5*
มีมาตรการลงโทษอย่างเด็ดขาดต่อผู้ทุจริตคอร์รัปชั่น	13.04	*6*
รวม	100.00	

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

ในแง่ของหน่วยงาน/องค์กร/สถาบัน ที่ต่อต้านการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากระบบราชการอย่างได้ผล นักธุรกิจเห็นว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ไม่รวมปีปัจจุบัน) และในปัจจุบัน **หน่วยงาน/องค์กร/สถาบันต่อต้านการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากระบบราชการได้ผลในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม** นักธุรกิจเห็นว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ไม่รวมปีปัจจุบัน) มูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด และศาลปกครอง เป็นสถาบันต่อต้านการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากระบบราชการได้ผลในระดับมาก และในปัจจุบันนักธุรกิจเห็นว่าสื่อสารมวลชน รัฐบาล รัฐสภา สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นสถาบันต่อต้านการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากระบบราชการได้ผลในระดับมาก (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 หน่วยงาน/องค์กร/สถาบันที่ต่อต้านการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากระบบราชการอย่างได้ผล

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

หน่วยงาน/องค์กร/สถาบัน	**หน่วยงาน/องค์กร/สถาบันต่อต้านการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากระบบราชการอย่างได้ผล**									
	ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ไม่รวมปีปัจจุบัน)					**ในปัจจุบัน**				
	น้อยที่สุด	**น้อย**	**ปานกลาง**	**มาก**	**มากที่สุด**	**น้อยที่สุด**	**น้อย**	**ปานกลาง**	**มาก**	**มากที่สุด**
มูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด	3.0	12.2	34.0	**38.8**	**11.9**	1.8	17.9	**31.6**	29.9	18.8
เครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชั่น	12.5	26.6	**30.7**	16.4	13.7	7.5	25.4	**29**	24.8	13.4
สภาทนายความ	9.3	20.9	**30.4**	23.0	16.4	6.9	15.8	**35.2**	28.4	13.7
องค์กรเอกชน (NGOs)	6.6	23.6	**32.2**	23.0	14.6	5.4	17	**37.3**	26.6	13.7
สื่อสารมวลชน	7.2	18.5	**34.6**	26.0	13.7	3.9	16.4	31.6	**31.9**	16.1
รัฐบาล	8.7	20.9	**31.3**	26.9	12.2	6	17.4	30.8	**32.9**	12.9
ศาลยุติธรรม	6.9	20.6	**31.0**	25.1	16.4	5.4	12.5	**36.7**	30.1	15.2
ศาลรัฐธรรมนูญ	4.5	19.1	**34.0**	24.8	17.6	3	19.1	**37.6**	24.5	15.8
ศาลปกครอง	6.3	20.0	30.1	**32.2**	**11.3**	3.6	14	**40.9**	25.1	16.4
รัฐสภา	4.8	19.4	**31.0**	**30.4**	**14.3**	4.2	15.5	33.1	**34.3**	**12.8**
พรรคฝ่ายค้าน	6.6	18.2	**30.1**	29.9	15.2	7.2	16.4	**32.8**	27.5	16.1
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	6.0	20.9	**28.1**	24.8	20.3	2.4	17.3	**36.7**	29	14.6
สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (ส.ต.ง.)	4.5	16.4	**34.9**	26.6	17.6	1.2	12.2	**32.5**	32.2	21.8
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	3.6	15.8	**34.6**	**31.9**	**14.0**	0.9	11.3	34.3	**34.6**	**18.8**
สำนักงานคณะกรรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)	4.5	18.2	**30.1**	**28.7**	**18.5**	2.1	16.1	27.8	**33.1**	**20.9**
สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง.)	3.9	17.3	**33.7**	28.1	17.0	1.8	12	**34.7**	28.1	23.4
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)	4.2	18.2	**31.3**	27.5	18.8	2.7	11.1	**34.1**	32.6	19.5
สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	3.6	18.5	**31.0**	29.0	17.9	4.5	14.6	27.8	**34.9**	**18.2**
สถาบันพระปกเกล้า	3.0	13.4	**33.1**	27.5	23.0	1.8	12.5	**31.9**	27.5	26.3
กรมสอบสวนคดีพิเศษ	3.6	12.2	**36.1**	28.4	19.7	0.6	9.6	29.3	**31.3**	29.3
คตส.	1.5	15.5	**31.6**	**33.1**	**18.2**					

ที่มา: เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ, 2552

ข้อเสนอแนะของนักธุรกิจ

นักธุรกิจมีข้อเสนอแนะถึงมาตรการ/แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และป้องกันการทุจริตของข้าราชการคือ

(1) ควรมีมาตรการลงโทษผู้ทำการทุจริตคอร์รัปชั่นอย่างเข้มงวด จริงจัง

(2) คณะทำงานตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐควรมีความโปร่งใส

(3) รัฐบาลควรเข้ามาสอดส่องดูแลในเรื่องของงบประมาณต่างๆ ให้มากขึ้น

(4) รัฐบาลควรตั้งคณะกรรมการเพื่อสร้างความโปร่งใสในการทำงานเรื่องต่างๆ

(5) ควรตรวจสอบนักการเมืองและข้าราชการอย่างจริงจัง

(6) ปลูกจิตสำนึกและสร้างเสริมจริยธรรมและคุณธรรมให้กับข้าราชการให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นลำดับแรก

(7) ปรับเงินเดือนและเพิ่มสวัสดิการให้กับข้าราชการชั้นผู้น้อยมากขึ้น ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและตรวจสอบผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด

(8) ควรมีช่องทางร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริตมากขึ้นและให้มีทุกพื้นที่ เพื่อความสะดวกแก่ประชาชนที่จะแจ้งเบาะแสได้ง่าย

(9) สนับสนุนเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตต่างๆ มากขึ้น

4.3 สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยจากการประเมินโดยข้อมูลอื่น ๆ

4.3.1 สถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นของสำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการบริการสาธารณะ และการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า ในรอบปี 2545 และ 2550 ซึ่งได้สอบถามความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับการคอร์รัปชั่น สรุปสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากความคิดเห็นของประชาชนได้ดังนี้

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับชาติ พบว่าในปี 2550 ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 73.1 ระบุว่ามีการทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับชาติ (โดยผู้ที่เห็นว่าเจ้าหน้าที่บางคนทุจริตคอร์รัปชั่นร้อยละ 41.0 เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ทุจริตคอร์รัปชั่นร้อยละ 21.1 เจ้าหน้าที่ทุจริตคอร์รัปชั่นเกือบทุกคนร้อยละ 11.0) ลดลงจากการสำรวจในปี 2545 ที่ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.5 ระบุว่ามีการทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับชาติ ซึ่งอาจมองได้ว่า การทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับชาติลดลง (แผนภาพที่ 4.22)

แผนภาพที่ 4.22 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชั่นของเจ้าหน้าที่ระดับชาติ ในรอบปี 2545 และ 2550

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

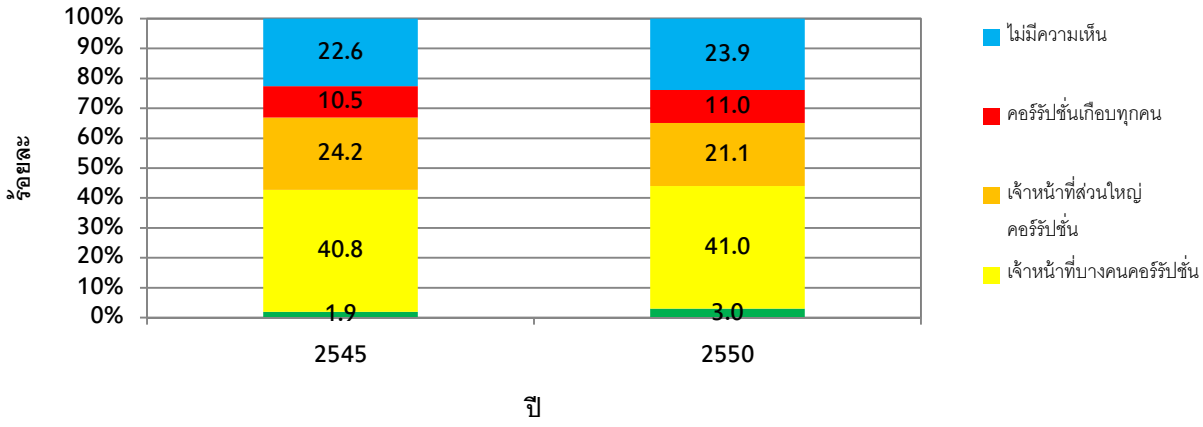

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสถาบันพระปกเกล้า, 2545 และ 2550

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น พบว่าในปี 2550 ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 64.2 ระบุว่ามีการทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (โดยผู้ที่เห็นว่าเจ้าหน้าที่บางคนทุจริตคอร์รัปชั่นร้อยละ 41.7 เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ทุจริตคอร์รัปชั่นร้อยละ 13.5 เจ้าหน้าที่ทุจริตคอร์รัปชั่นเกือบทุกคนร้อยละ 9.0) ลดลงจากการสำรวจในปี 2545 ที่ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 69.1 ระบุว่ามีการทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจมองได้ว่า การทุจริตคอร์รัปชั่นและการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นลดลง (แผนภาพที่ 4.23)

แผนภาพที่ 4.23 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชั่นของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ในรอบปี 2545 และ 2550

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

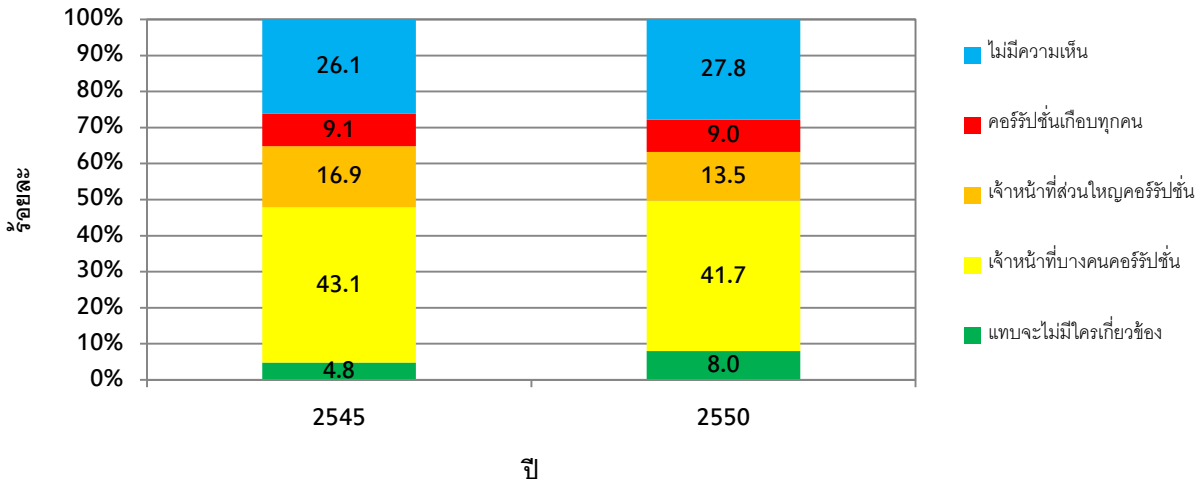

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสถาบันพระปกเกล้า, 2545 และ 2550

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนว่าในปีที่ผ่านมาเคยพบเห็นเกี่ยวกับการคอร์รัปชั่น/การรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไร พบว่าประชาชนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการคอร์รัปชั่น/การรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งสองครั้ง ระยะห่างกัน 5 ปี ให้ผลที่น่าสนใจ ประการหนึ่งคือประชาชน ส่วนใหญ่ยังคงรับรู้การคอร์รัปชั่น/การรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐจากสื่อมวลชนต่างๆ แต่มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 13.3 (แผนภาพที่ 4.24)

แผนภาพที่ 4.24 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสบการณ์ในการพบเห็นการคอร์รัปชั่น/การรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐ ในรอบปี 2545 และ 2550

(**หน่วย**: ร้อยละของผู้ตอบ)

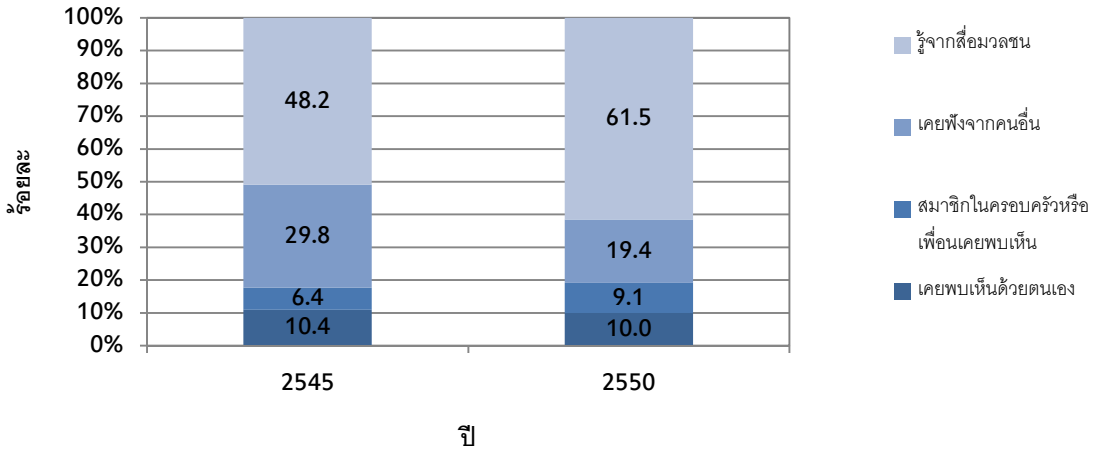

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสถาบันพระปกเกล้า, 2545 และ 2550

4.3.2 การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากการประเมินข้อมูลทุติยภูมิหน่วยงานต่างๆ ในประเทศ

(ก) การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากการประเมินงบประมาณประเภทจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยราชการ

การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยมีหลายรูปแบบแต่การทุจริตคอร์รัปชั่นที่มูลค่าขนาดใหญ่จะมาจากงบประมาณประเภทจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยราชการ เช่น ในปีงบประมาณ 2551 มีจำนวนเงินงบประมาณทั้งสิ้น 1,600,000 ล้านบาท เป็นงบจัดซื้อจัดจ้างของราชการมีวงเงินกว่า 601,448 ล้านบาท เพื่อการลงทุนเป็นเงิน 185,225 ล้านบาท และรัฐวิสาหกิจมีประมาณ 416,223 ล้านบาท เมื่ออาศัยตัวเลขอัตราการคอร์รัปชั่นในการจัดซื้อจัดจ้างที่ได้จากการสำรวจนักธุรกิจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และคณะ : 2544) ที่ประมาณการว่ามูลค่าการทุจริตคอร์รัปชั่นมีวงเงินคิดเป็นร้อยละ 5-20 ของงบประมาณ จะพบว่าถ้าอัตราการทุจริตคอร์รัปชั่นเพียงร้อยละ 5 จะคิดเป็นเงิน 30,072 ล้านบาท แต่ถ้าอัตราการทุจริตคอร์รัปชั่นมีสัดส่วนร้อยละ 20 จะคิดเป็นเงิน 120,290 ล้านบาท ทั้งนี้ตัวเลข

ดังกล่าวยังไม่รวมการสูญเสียเงินภาษีของประชาชนอันเกิดจากการที่ทางราชการได้สินค้าและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะได้ (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 การประเมินวงเงินคอร์รัปชั่นจากงบประมาณรายจ่าย ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง งบลงทุนรัฐวิสาหกิจระหว่างปี 2535-2551

(**หน่วย**: ล้านบาท)

ปี	งบประมาณ	ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง	งบลงทุนรัฐวิสาหกิจ	รวม	มูลค่าอัตราการคอร์รัปชั่นร้อยละ 5	มูลค่าอัตราการคอร์รัปชั่นร้อยละ 20
2535	460,400	97,498	112,909	210,407	10,520	42,108
2536	560,000	129,145	130,746	259,891	12,995	51,962
2537	625,000	164,355	123,402	287,758	14,388	57,522
2538	715,000	200,989	151,449	352,418	17,621	70,484
2539	843,200	272,667	159,645	432,312	21,616	86,462
2540	984,000	353,776	173,223	526,999	26,350	105,400
2541	982,000	332,529	107,617	503,146	25,157	100,639
2542	825,000	191,095	172,314	363,409	18,170	72,682
2543	860,000	178,567	171,300	349,867	17,493	69,973
2544	830,000	237,703	178,337	416,040	20,802	83,208
2545	1,023,000	122,617	160,505	283,122	14,156	56,624
2546	999,900	113,733	202,837	316,571	15,829	63,314
2547	1,163,500	114,299	273,163	387,462	19,373	77,492
2548	1,200,000	131,778	287,137	418,915	20,946	83,783
2549	1,360,000	137,991	344,493	482,484	24,124	96,497
2550	1,566,200	179,594	370,977	550,571	27,529	110,114
2551	1,600,000	185,225	416,223	601,448	30,072	120,290

ที่มา: จากการคำนวณของผู้วิจัย และสำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

(ข) การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากการประเมินเรื่องร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น

(1) การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากการประเมินข้อมูลการรับเรื่องที่กล่าวหาร้องเรียนไว้ดำเนินการ (รับใหม่) ของ ป.ป.ป. หรือ ป.ป.ช. ในปัจจุบัน

จากข้อมูลในช่วงปี 2546-2550 ได้มีเรื่องร้องเรียนมายัง ป.ป.ช. จำนวน 11,870 ราย โดยในช่วงปี 2520-2524 จำนวนเรื่องร้องเรียนมีแนวโน้มลดลง แต่พอช่วงปี 2524-2543 กลับมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าในช่วงปี 2544-2548 นั้นจำนวนเรื่องร้องเรียนได้ลดลง แต่ก็ทรงตัวในระดับสูงกว่าในช่วงปี 2520-2524 แต่ในช่วงปี 2549-2550 กลับมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอีกครั้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยโดยทั่วไปมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น (แผนภาพที่ 4.25)

แผนภาพที่ 4.25 การรับเรื่องกล่าวหาร้องเรียนของ ป.ป.ป. หรือ ป.ป.ช. ระหว่างปีงบประมาณ 2520-2550

(**หน่วย**: จำนวนเรื่อง)

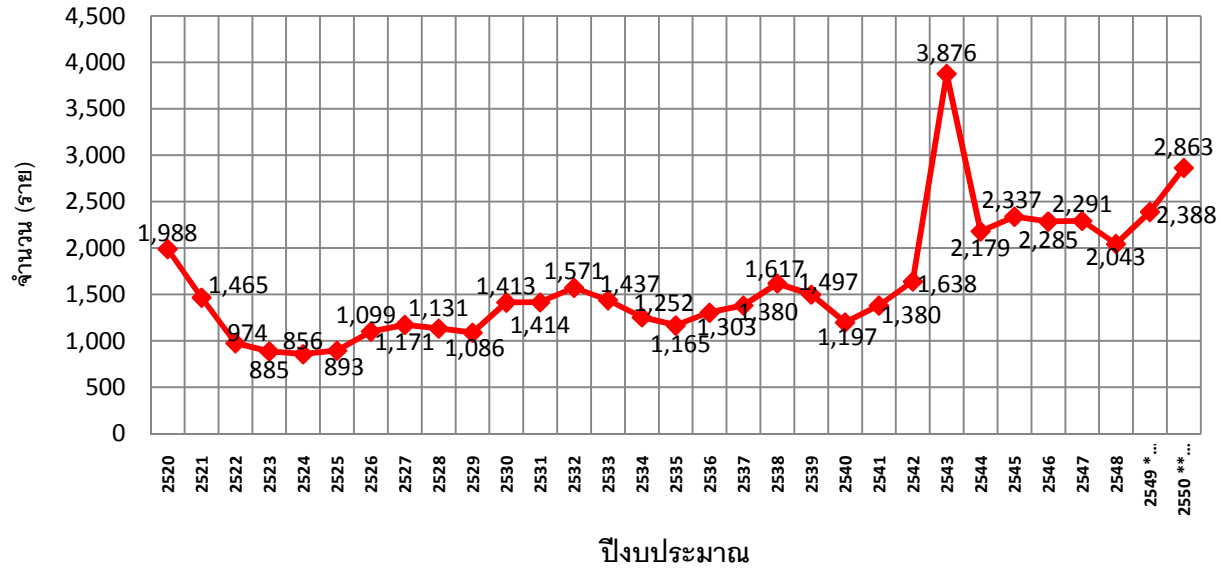

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2520-2550

(2) การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากการประเมินข้อมูลเรื่องการกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐ

จากข้อมูลสถิติเรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 และร่ำรวยผิดปกติ นั้นพบว่า ในปี 2551 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเรื่องไว้ดำเนินการเป็นจำนวนมากถึง 8,679 เรื่อง โดยทั้งนี้ได้ดำเนินการเสร็จเพียง 3,089 เรื่อง โดยชี้มูลความผิดทางวินัยหรือทางอาญา 63 เรื่อง ให้ข้อกล่าวหาตกไป 489 เรื่อง ไม่รับหรือยกขึ้นพิจารณา 194 เรื่อง ส่งคืนพนักงานสอบสวน 112 เรื่อง ส่งหน่วยงานอื่น 2,231 เรื่อง คงเหลืออีก 5,590 เรื่อง (ตารางที่ 4.22)

ตารางที่ 4.22 จำนวนเรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริต ระหว่างปีงบประมาณ 2546-2551

ปีงบประมาณ	รับ			เสร็จ						คงเหลือ
	ยกมา	ใหม่	รวม	ตกไป	ไม่รับ/ไม่ยก	ส่งคืนพนักงานสอบสวน	ส่งหน่วยงานอื่น	ชี้มูล	รวม	
2546	4,975	2,165	7,140	640	551	-	-	115	1,306	5,834
2547	5,954	2,291	8,245	562	434	-	-	102	1,098	7,147
2548	7,147	2,043	9,190	0	0	-	-	0	0	9,190
2549	11,578	789	12,367	307	435	-	18	16	776	11,591
2550	11,578	2,829	14,407	2,509	1,118	533	4,529	68	8,757	5,650
2551	5,650	3,029	8,679	489	194	112	2,231	63	3,089	5,590

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2546-2551

ส่วน**เรื่องกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ**นั้น พบว่า ในปี 2550 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเรื่องไว้ดำเนินการถึง 84 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องรับใหม่ 25 เรื่อง โดยทั้งนี้ได้ดำเนินการเสร็จเพียง 20 เรื่อง โดยไม่รับหรือยกขึ้นพิจารณา 20 เรื่อง คงเหลืออีก 64 เรื่อง (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23 จำนวนเรื่องกล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ ระหว่างปีงบประมาณ 2546-2550

ปีงบประมาณ	รับ			เสร็จ				คงเหลือ
	ยกมา	ใหม่	รวม	ตกไป	ไม่รับ/ไม่ยก	ชี้มูล	รวม	
2546	54	45	99	3	42	54	99	0
2547	55	12	67	1	21	0	22	45
2548	45	8	53	0	0	0	0	53
2549 (ม.ค.-ก.ย.)	53	6	59	0	0	0	0	59
ต.ค.49 – ต.ค. 50	59	25	84	0	20	0	20	64

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2546-2550

สำหรับ**เรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่**นั้น พบว่า ในปี 2551 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเรื่องไว้ดำเนินการถึง 5,813 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องรับใหม่ถึง 1,443 เรื่อง โดยทั้งนี้ได้ดำเนินการเสร็จเพียง 3,260 เรื่อง โดยชี้มูลความผิดทางวินัยหรือทางอาญา 5 เรื่อง ให้ข้อกล่าวหาตกไป 1,343 เรื่อง ไม่รับหรือยกขึ้นพิจารณา 510 เรื่อง คงเหลืออีก 2,553 เรื่อง (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 จำนวนเรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ระหว่างปีงบประมาณ 2546-2551

ประเภท	รับ			เสร็จ				คงเหลือ
	ยกมา	ใหม่	รวม	ตกไป	ไม่รับ/ไม่ยก	ชี้มูล	รวม	
2546	2,154	1,025	3,179	335	349	6	690	2,489
2547	2,537	1,090	3,627	287	209	7	503	3,124
2548	3,124	762	3,886	0	0	0	0	3,886
2549 (ม.ค.-ก.ย.)	2,886	484	4,370	0	0	0	0	4,370
ต.ค.49 – ต.ค. 50	4,370	1,443	5,813	1,343	510	5	3,260	2,553

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2546-2551

(3) **การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นจากการประเมินข้อมูลการดำเนินคดีผู้กระทำผิดตามกฎหมาย ปปง.**

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงาน ระหว่างปี 2546 จนถึงปี 2550 ปปง.สามารถดำเนิคดีอายัดทรัพย์สินได้ 381 ราย แต่เป็นความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่เพียง 20 รายเท่านั้น ส่วนที่เหลือเป็นความผิดมูลฐานอื่นๆ ดังนั้นในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ปปง.ได้อายัดทรัพย์ไว้แล้วทั้งสิ้น 6,522 ล้านบาท (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 การดำเนินคดีผู้กระทำผิดตามกฎหมาย ป.ป.ง. ระหว่างปี 2543-2550

ประเภทคดี	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ยาเสพติด	3	65	63	129	73	448	78	71
ค้าหญิงและเด็ก	-	-	-	4	2	10	4	4
ฉ้อโกงประชาชน	-	-	-	3	1	15	8	1
ยักยอก ฉ้อโกง	-	-	-	2	6	9	1	-
ทุจริตต่อหน้าที่	-	-	1	1	5	10	5	-
กรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์	-	-	-	-	1	3	-	-
ลักลอบหนีศุลกากร	-	3	5	2	4	11	-	-
การก่อการร้าย	-	-	-	-	-	0	-	-
รวม	**3**	**68**	**69**	**141**	**92**	**506**	**93**	**76**
มูลค่าทรัพย์สิน (ล้านบาท)	**23.9**	**751.6**	**681.6**	**943.5**	**1410.3**	**3,627.9**	**405.8**	**134.4**

ที่มา: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2543-2550